T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİMİ ANABİLİM DALI

YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN TÜRKİYE'DEKİ EĞİTİME ETKİLERİ

Yasemin ŞAHİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Dr. Adem ÇİLEK

Çankırı – 2022

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİMİ ANABİLİM DALI

YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN TÜRKİYE'DEKİ EĞİTİME ETKİLERİ

Yasemin ŞAHİN

ORCID: 0000-0002-1570-2385

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Dr. Adem ÇİLEK

Çankırı – 2022

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ i
TEZ KABUL VE ONAY ii
ÖNSÖZ iii
ÖZET ivi
ABSTRACT vii
KISALTMALAR viii
TABLO LİSTESİ vii

1. GİRİŞ 1
1.1 Problem Durumu 1
1.1. Problem Cümlesi 2
1.2. Araştırmanın Önemi 2
1.3. Araştırmanın Amacı 3
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları 4

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR 5
2.1. Göç İle İlgili Kavramlar Ve Tanımlar 5
2.1.1. Göç Kavramı 5
2.1.2. Göçmen Kavramı 6
2.1.3. Mülteci Kavramı 6
2.2. Türkiye Ve Göç 6
2.3. Göçlerin Eğitime Etkisi 8
2.4. Yabancı Uyruklu Öğrenci Kavramı 8
2.5. Türkiye'de Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitimi 9
2.6. Kapsayıcı Eğitim 12
2.7. İlgili Araştırmalar 13
2.7.1. Yurt İçinde Yabancı Uyruklu Öğrencilerle İlgili Yapılan Çalışmalar 13
2.7.2. Yurt Dışında Yabancı Uyruklu Öğrencilerle İlgili Yapılan Çalışmalar 17

3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ 18
3.1. Araştırma Modeli 18
3.1. Çalışma Evren ve Örneklemi 18
3.2. Veri Toplama Araçları 19
3.3. Veri Toplama Süreci 20
3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması 20
3.5. Geçerlik ve Güvenirlik 21

4. ARAŞTIRMA BULGULARI 22
4.1. Dersine Girilen Yabancı Uyruklu Öğrenci Bilgileri 23
4.2. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkiye'de Okullara Kabul Ediliş Süreçlerine İlişkin İdareci Ve Öğretmen Görüşleri 24
4.3. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Liselerde Neden Meslek Liselerinde Eğitim Gördükleri İle İlgili Öğretmen Ve İdareci Görüşleri 25
4.4. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sayısının Artmasının Türk Öğrencilerin Eğitimlerine Olumlu Ve Olumsuz Etkileri 28
4.5. Türk Öğrenciler İle Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sınıf İçi Ve Sınıf Dışı Sosyal İlişkileri Ve Türk Öğrencilerin Yabancı Uyruklu Öğrencilere Bakış Açısını Ve Kabullenme Düzeylerini Değerlendirme 31

4.6. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Uyum Süreci İle İlgili Kapsayıcı Eğitim ... 33
4.7. Yabancı Uyruklu Öğrencilere Üniversiteye Yerleştirme Hakları 35

5. SONUÇ VE ÖNERİLER 38
5.1. Sonuç ve Tartışma 38
5.2. Öneriler 40

KAYNAKÇA 41
EKLER 47
ÖZGEÇMİŞ 51

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkiye'deki Eğitime Etkileri* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

01/08/ 2022

İmza

Yasemin ŞAHİN

TEZ KABUL VE ONAY

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yasemin ŞAHİN tarafından hazırlanan *Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkiye'deki Eğitime Etkileri* başlıklı bu çalışma, *10/08/2022* tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *oybirliği ile* başarılı bulunarak jürimiz *tarafından Eğitim Programları ve Öğretimi* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: Dr. Öğr. Üyesi Adem ÇİLEK	İmza: ……..
Üye	: Prof. Dr. Hasan COŞKUN	İmza: ……..
Üye	: Doç. Dr. Esra TÖRE	İmza: ……..

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun ...../..../ 202.. tarih ve ..... sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Unvan Ad SOYAD
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu araştırma, yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye'deki eğitime etkisini meslek lisesinde görev yapan öğretmen ve idarecilerin görüşleri ışığında tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım *Dr. Öğr. Üyesi Adem ÇİLEK*'e teşekkürlerimi sunarım. Yaptığım görüşmelerde sorularımı yanıtlayan tüm idareci ve öğretmenlere teşekkür ederim. Çalışmam boyunca bana destek vererek moral ve motivasyonumu üst düzeyde tutmama yardımcı olan canım aileme ve arkadaşlarıma en içten teşekkürlerimi sunarım.

10/08/2022

Yasemin ŞAHİN

ÖZET

Tezin Başlığı : Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkiye'deki Eğitime Etkileri
Tezin Yazarı : Yasemin ŞAHİN
Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Adem ÇİLEK
Anabilim Dalı: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tezin Türü : Yüksek Lisans
Kabul Tarihi : 10/08/2022

Bu araştırmada yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye'deki eğitime etkisi konusunda Çankırı il merkezindeki meslek liselerinde görev yapan idareci ve öğretmenlerin görüşlerinin alınması amaçlanmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemiyle yapılmış olup araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır, araştırmanın verileri, betimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Literatür incelendiğinde çalışmaların ilk ve ortaokul seviyesinde olduğu ve çalışmaların çoğunun yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye'de eğitime uyum konusunda yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri üzerine olduğu görülmüştür. Lise seviyesinde yabancı uyruklu öğrencilerin en çok eğitim gördüğü meslek liseleri ile ilgili ve Türkiye'deki eğitime etkisi ile ilgili bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu kapsamda çalışma grubu olarak 2021-2022 eğitim öğretim yılında Çankırı il merkezindeki meslek liselerinde görev yapmakta olan 3 idareci, 6 kültür ve 6 meslek ders öğretmeni belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin ve yöneticilerin yabancı uyruklu öğrencilerin lise seviyesinde genellikle meslek liselerinde eğitim görmelerine ilişkin olarak; dil yetersizliği nedeniyle uygulama derslerinin çok olması, üniversite eğitiminden çok meslek edinme hedefleri olması, sınıf geçmenin daha kolay olduğunun düşünülmesi, yerleştirmede karar verenler tarafından meslek liselerine yönlendirilmeleri tespit edilmiştir. Okullarda eğitime kabul edilmeden önce Türkçe eğitiminden geçirilerek başarılı olanların örgün eğitime dahil edilmesinin hem yabancı uyruklu öğrenciler hem de Türk öğrenciler için önemli olduğu, yabancı uyruklu öğrencilerin üniversiteye yerleştirme sürecinde tanınan hakların pozitif ayrımcılık olarak görüldüğü ve öğrenci ve öğretmenlere kapsayıcı eğitim verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yabancı uyruklu öğrenci, meslek lisesi, eğitim

ABSTRACT

Thesis Title : Effects of Foreign Students on Education in Turkey
Author : Yasemin ŞAHİN
Supervisor : Assist. Prof. Dr.Adem ÇİLEK
Department : Institute of Social Sciences
Thesis Type : Master's Thesis
Date : 10/08/2022

In this research, it is aimed to get the opinions of the administrators and teachers working in the vocational high schools in Çankırı city center on the impact of foreign students on education in Turkey. The research was conducted with the qualitative research method and a semi-structured interview form prepared by the researcher was used, and the data of the research were analyzed using the descriptive analysis method. When the literature is examined, it is seen that the studies are at primary and secondary school level and most of the studies are on the problems and solution suggestions of foreign students in adapting to education in Turkey. We could not find a study on the vocational high schools where foreign students receive the most education at high school level and their impact on the education of Turkish students. In this context, 3 administrators, 6 culture and 6 vocational course teachers working in vocational high schools in Çankırı city center in the 2021-2022 academic year were determined as the working group. As a result of the research, with regard to the fact that teachers and administrators receive education at high school level, generally in vocational high schools; It has been determined that there are many practical courses due to language inadequacy, they aim to acquire a profession rather than university education, it is thought that it is easier to pass the class, and they are directed to vocational high schools by those who decide on the placement. It has been concluded that the inclusion of those who are successful in Turkish education before being accepted to education in schools is important for both foreign students and Turkish students, the rights granted to foreign students during the university placement process are seen as positive discrimination and inclusive education should be provided to students and teachers.

Keywords: Foreign student, vocational high school, education

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
DESA	Birleşmiş Milletler'e bağlı Ekonomik ve Sosyal İşler Organizasyonu
GİGM	Göç İdaresi Genel Merkezi
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
UGÖ	Uluslararası Göç Örgütü
GADDB	Göç ve Acil Durum Daire Başkanlığı
PICTES	Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonlarının Desteklenmesi Projesi
YÖK	Yüksek Öğretim Kurulu
YKS	Yükseköğretim Kurumları Sınavı
YÖS	Yabancı Öğrenci Sınavı
Akt	Aktaran
vd.	ve diğerleri

TABLO LİSTESİ

Tablo No **Sayfa**

Tablo 2-1: Uyruklarına göre Türkiye'de bulunan yabancı uyruklu öğrenci dağılımları..... 11
Tablo 2-2: Uluslararası Koruma Altında Bulunan Yabancı Uyruklu Öğrenci Dağılımı 12
Tablo 4-1: Yönetici ve öğretmenlerin kişisel bilgilerine ait bulgular 22
Tablo 4-2: Okuldaki toplam yabancı uyruklu öğrenci sayısı 23
Tablo 4-3: Sınıflardaki yabancı uyruklu öğrenci sayıları 23

1. GİRİŞ

1.1. PROBLEM DURUMU

Göç, tüm dünyayı ilgilendiren bir olaydır. En önemli konu, göç edilen ülkeye uyum sağlanmasıdır. Göçmenlerin göç edilen toplum tarafından kabul edilmesi çok önemlidir. Göç süreci yaşanılan çevrenin değişmesi sebebiyle farklılıklara, ayrıma ve çatışmaya sebep olabilmektedir (Berger & Weiss, 2003). Dünya, göç ile insanlık tarihinin başından itibaren karşı karşıya gelmektedir ve bunun bu şekilde devam edeceği bir gerçektir (Ergin, 2016)

Dış göçler ile gelen bireyler ait oldukları yerden ayrılarak farklı bir topluma uyum sağlamak zorunda kalır. Sosyal kimlikleri ile birlikte bireysel özelliklerini, aidiyet duygularını kaybetme noktasına gelirler (Bronstein & Montgomery, 2011**).** Eğitim, kültürleri koruma ve geliştirme için kullanılabilecek en önemli araçtır aynı zamanda kültürel değerleri, milli kimlikleri yeni nesillere aktarmaktadır. Eğitimin başarısı, bireylere istendik davranışların kazandırılması ile ilgilidir. Bu nedenle eğitim ortamının uygun bir şekilde düzenlenmesi, öğrencilere davranış değişikliği ile ilgili düzenli rehberlik yapılması, sürekli ve güvenilir bir biçimde davranışların hangi oranlarda gerçekleştiğinin takip edilmesi gerekmektedir (Uyar, 2007). Farklı sebeplerle ülkelerinden göç eden kişilerin gittikleri ülkeler için farklı sorunlar oluşturduğu görülmüştür. Bunların başında çocukların eğitim sorunu verilebilir. Bu sorun gidilen ülkelerde farklı uygulamalarla giderilmeye çalışılmaktadır.

Ülkelerinde 2011 yılında, iç karışıklıkların başlamasından günümüze kadar artan sayıda Suriye vatandaşı ve ekonomik sıkıntılar ve terör sorunundan dolayı Afganistan, Irak vb. ülke vatandaşları Türkiye'ye uluslararası koruma bulmak amacıyla gelmektedir. Birleşmiş Milletlere bağlı Ekonomik ve Sosyal İşler Organizasyonu (DESA) tarafından 2019 yılında yapılan açıklamaya göre Türkiye'de 5 milyon 679 bin göçmen ve mülteci yaşamaktadır. Bunların çoğunluğunun da 0-18 yaş aralığında, eğitim çağında olduğu ifade edilmektedir. Eğitim bu süreçten ciddi anlamda etkilenmektedir. Türkiye'ye sığınmacı olarak kabul edilen yabancı uyruklu öğrenciler eğitimde Türk öğrenciler ile eşit haklara sahiptir. Sığınmacı olarak kabul edilen yabancı uyruklu öğrenciler yasalarla yapılan düzenlemelerle 2014 yılından

itibaren İl Milli Eğitim müdürlüklerinde oluşturulan komisyonlar tarafından gerekli incelemeler yapılarak Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki okullarda eğitime kabul edilmeye başlamıştır. 2014 yılından günümüze kadar yabancı uyruklu öğrencilerin eğitime kabul süreçleri konusunda çok sayıda değişiklik yapılmıştır. Türk öğrencilerle aynı şartlarda eğitim görmeye hak kazanan öğrencilerde yaşanan en büyük sorun dil sorunu ve ülkelerinde aldıkları eğitimden farklı bir eğitim görecekleri için uyum sorunudur. Bu sorunlar yıl içerisinde farklı tarihlerde kabul edilmelerinin etkisiyle öğrencinin kabul edildiği sınıftaki ders işlenişini de etkilemektedir. Yabancı uyruklu öğrenciyi Türkiye'de eğitime entegre etmeye çalışırken yapılacaklar Türk ve yabancı uyruklu öğrenciler açısından önemlidir.

Bu araştırma kapsamında, yabancı uyruklu öğrencinin eğitim gördüğü Çankırı il merkezindeki meslek liselerindeki öğretmenlerin bu durumun Türk öğrencilerin eğitimine etkisi konusundaki görüşlerinin alınması ve çözüm önerilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

1.2. PROBLEM CÜMLESİ

Araştırmanın problem cümlesini Türkiye'de son yıllarda yabancı uyruklu öğrenci sayısındaki artışın Çankırı ilinde meslek lisesinde görev yapan idareci ve öğretmenlere göre eğitime olumlu ve olumsuz etkisi ve çözüm önerileri nedir sorusu oluşturmaktadır.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu çalışma ile yabancı uyruklu öğrenci sayısındaki artışın Türkiye'deki eğitime etkisi değerlendirilmeye çalışılacaktır. Ülkelerindeki iç savaş ve ekonomik sorunlar nedeniyle Türkiye'ye sığınan yabancı uyruklu vatandaşların 2011 yılından itibaren sayıları artmaktadır. 2014/21 nolu genelge uyarınca eğitim çağındaki çocuklar "yabancı uyruklu öğrenci" olarak devlet okullarına yerleştirilmeye başlamıştır, 2014'den 2021 yılına kadar devlet okullarına yerleştirme usulleri ile ilgili her yıl farklı uygulamalar yapılmaktadır. Bu süreç hem Türk ve hem yabancı uyruklu öğrenciler ve bu öğrencilere eğitim veren öğretmenler için önemli sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Yabancı uyruklu öğrenciler, içinde bulundukları

toplumun dilini ve kültürünü yeterince öğrenememelerinin yanında kendilerini ifade etmekte önemli sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Lisede eğitim öğretim yılı içerisinde derslerde belli noktaya gelinen bir tarihte Türkçe bilmeyen bu öğrenciler okullara kabul edilmektedir. Bu durumun okullardaki eğitimin ve Türk öğrencilerin üzerindeki etkilerini tespit etmek önemli bir bilimsel değere sahiptir. Araştırmanın temel amacı bu konuların tespitini Çankırı ilindeki meslek liseleri örneğinden hareketle yapmaktır.

Yabancı uyrukların eğitimi konusundaki literatür taraması sonucu 2014 yılından itibaren yüksek lisans çalışmalarının arttığı görülmektedir. Bu çalışmalarda Türk öğrencilerin eğitimine etkisi değil yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadığı sorunlar, tüm yabancı uyruklu öğrencilerin değil sadece Suriyeli öğrencilerin eğitimde karşılaştıkları sorunlar üzerine ilkokul ve ortaokul seviyesindeki okullarda çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Çankırı ilindeki durum incelendiğinde ise okullarda eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilerin çoğunun Afganistan ve Irak vatandaşı oldukları görülmektedir. Bu konuda meslek lisesi seviyesinde ve Çankırı ilinde yapılacak ilk araştırma olması bakımından "özgün" değere sahiptir. Bu çalışmanın tamamlanması ile yabancı uyruklu öğrenci sayısındaki artışın Türkiye'deki eğitime etkisi alanında farklı bir çalışma ortaya çıkacaktır.

1.4. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye'de eğitime etkilerine ilişkin yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördüğü meslek liselerinde görev yapan okul yönetici ve öğretmenlerin görüşlerini belirlemektir.

Araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1- Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilerin okula kabul ediliş süreçleri konusundaki görüşleri nelerdir?

2- Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilerin meslek liselerini tercih etme nedenleri konusundaki düşünceleri nelerdir?

3- Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilerin meslek liselerinde eğitim gören Türk öğrencilerin eğitimine etkisi nelerdir?

4- Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin kapsayıcı eğitim konusundaki düşünceleri nelerdir?

5- Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilerin üniversiteye yerleşim konusundaki bilgileri ve düşünceleri nelerdir?

1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırmanın sınırlılıkları mevcuttur:

1. Araştırma 2021-2022 öğretim yılı ile sınırlandırılacaktır.

2.Araştırma Çankırı il merkezinde yabancı uyruklu öğrencilerin bulunduğu meslek liselerini kapsayacaktadır.

3.Araştırmanın örneklemini seçilmiş okullardaki idareci ve öğretmenleri oluşturacaktır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Ülkemize savaş, ekonomik sorunlar gibi farklı sebeplerle gelen yabancı uyruklu öğrencilerin ülkemizdeki eğitime etkisini incelemek amacıyla yapılan çalışmanın bu bölümünde göç ile ilgili kavramlar, kültüre ve Türkiye'deki eğitime yansıması yer almaktadır. Literatürde yapılan araştırmalar da incelenmiştir. Bu bölümde konu ile ilgili yapılmış araştırmalara yönelik bilgiler yer almaktadır.

2.1. GÖÇ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR VE TANIMLAR

2.1.1. Göç Kavramı

Göç, toplulukların veya bireylerin sosyal, ekonomik, toplumsal ve siyasi nedenlerden dolayı yaşadıkları yeri değiştirmeleri ve başka bir ülkeye taşınmasıdır. Ülke içindeki yer değişimi "iç göç" ve farklı ülkelere yerleşmek ise "dış göç" olarak ifade edilir. (Sayın ve diğerleri, 2016),

Uluslararası Göç Örgütü (UGÖ) göç kavramını, bir bireyin veya bir grubun süresi ve sebebi ne olursa olsun uluslararası ya da ulusal sınırlar içinde yer değiştirmesi olarak tanımlanmaktadır. 6458 kanun numaralı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda göç kavramı; düzenli ve düzensiz olarak iki şekilde tanımlanmıştır. Düzenli göç, yabancıların yasalara uygun olarak Türkiye'ye gelmelerini, yerleşimini ve gerekli durumda ayrılmalarını ifade etmektedir. Düzensiz göç, resmi izinler alınmadan yabancıların Türkiye'ye giriş yapıp, Türkiye'de yaşamaları ve izinsiz çalışmaları olarak tanımlanmıştır. (Yabancılar ve Uluslararası Koruma, 2014)

İnsanların doğdukları topraklardan ayrılıp göç etmesinin farklı sebepleri vardır. Göç sebeplerinden en önemlileri maddi sorunlar, ekolojik bozulmalar, eğitimdeki eksiklikler, politik sorunlar, terör ve savaştır. Bunlardan en etkilileri politik ve maddi sıkıntılardır, bunun dışında adaletsizlik, iş bulamama ve fakirlik gibi maddi sebeplerle birçok kişinin yaşadıkları yerden ayrıldıkları görülmektedir. Deprem, sel gibi çevresel felaketler de göç sorununu etkilemektedir (Kaştan, 2015).Göç kelimesinin temel anlamı, köyden, kentten, ülkelerden yapılan yer değiştirme hareketi olarak karşımıza çıkmaktadır. Göç alan veya veren yerler, bunun olumlu ve

olumsuz sonuçlarıyla özellikle göç eden kişilerin geldikleri yere uyum sorunları ile yüz yüze gelmektedir. (Yalçın, 2004).Dünya Göç Raporunda (2020) dünyadaki uluslararası göçmen sayısı 1999 yılında 173 milyon olarak verilmiştir. Göçmen sayısının 2019 yılında % 57'lik bir artış ile 272 milyon kişiye yükseldiği ve bu sayının önceki yıllardaki göç tahminlerinin çok üstünde bir sayı olduğu belirtilmiştir. Son 20 yıllık göç hareketliliği esas alındığında, dünyadaki göç hareketinin artarak devam edeceği görülmektedir.

2.1.2. Göçmen Kavramı

Göçmen, ekonomik, sosyal vb. sebeplerle kendi isteği ile ülkesini terk edip yerleşmek istediği ülkeden gerekli izinleri alıp kuralları yerine getirmiş kişiler için kullanılırken, kaçak göçmenler ise gerekli prosedürlere uymadan izinsiz olarak bir ülkeye giriş yapıp yerleşen kişilere denir. (Gürle,2012)

2.1.3. Mülteci Kavramı

Acer ve diğerleri (2010) mülteci kavramını uluslararası kurallara ve ülkelerin kendi hukuk kurallarına göre değerlendirilerek sığınma hakkı verilen insanlar olarak açıklamaktadır. 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin ilk maddesine göre ise mülteci, ırk, din, siyasi düşünceler sebebiyle, zulüm göreceğinden haklı gerekçelerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında yaşayan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen kişidir.

2.2. TÜRKİYE VE GÖÇ

Türkiye, coğrafi konumundan dolayı bireysel ve kitlesel göç hareketlerinin genellikle son durağı olmuştur. Tarihsel inceleme yapıldığında Türkiye'nin göç hareketliliğini sınır ülkelerindeki iç savaşlar, ekonomik zorluklar etkilemiştir. Göçlerden bazıları ülkelerle karşılıklı anlaşmaya dayalı bazıları iç savaş, terör ve politik olaylarla ilgili düzensiz olmuştur (Topçuoğlu, 2012).

Göç İdaresi Genel Merkezi'nin (GİGM) 2019 yılı göç raporuna göre, ülkemizde 2013 yılında 39.890 kişi olan yakalanan düzensiz göçmen sayısı 2019 yılında artarak 454.662 kişiye ulaşmıştır. Yayınlanan güncel verilere göre 2022 yılı Mart ayı sonu itibariyle düzensiz göçmen sayısı 52.076 kişidir. Ülkemizde oturma izni ile yaşayan yabancı sayısı ise 2009 yılında 163.326 iken, 2022 yılında1.404.801'e yükselmiştir. (Göç Raporu, 2019). 1800'den günümüze kadarki Anadolu tarihi incelendiğinde Türkiye'ye göç edenlerin sayısı yaklaşık altı milyondur. Bunların yarısı devlet olanakları ile ülkeye yerleştirilenlerdir. Bir diğer yarısı ise kendi akrabalarının yanına yerleşmiştir. Türkiye'de göçmenler hem iç politikada hem de dış politikada önemli bir yere sahiptir. Bu konu 2011 'de sınır komşu ülke Suriye'deki iç savaş sonrası daha da önem kazanmıştır. Suriye'deki karışıklarla dünyadaki sığınma krizinin en önemli öğesi haline gelen Türkiye açık kapı politikasının uygulanmaya başlamasından sonra dünyada en çok sığınmacı barındıran ülke haline gelmiştir. (Şen ve Özkorul, 2016).

Türkiye, sınır ülkelerimizdeki savaşlar ve yönetimde yaşanan sorunlar nedeniyle ülkemizdeki sığınmacı sayısının artmasıyla 2013 yılında 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununu çıkarmıştır. Bu kanuna göre Avrupa sınırlarındaki ülkelerinden gelen yabancılar başvuruları resmi olarak sonuçlanasıya kadar mülteci olarak kabul edilmektedir. Avrupa dışındaki ülkelerden gelenler ise başka bir ülkeye gidene kadar şartlı mülteci kapsamında uluslararası korumaya alınmaktadır.

Türkiye'ye göçlerin artmasında Ortadoğu'da politik sorunlar ve terör nedeniyle vatandaşlarının yaşam şartlarının olumsuz etkilenmesi etkili olmuştur. 2000'li yıllarda göç hareketi Afganistan ile başlamıştır, iç savaş sonrası Irak ile devam etmiş, sonraki yıllarda Ortadoğu'daki Arap Baharı beklenen sonucu vermemiştir ve bunun sonucunda Türkiye'ye göç hareketi başlamıştır. Suriye'deki iç savaş sonrası göç Türkiye için sonu belli olmayan soruna dönüşmüştür. (Topçuoğlu, 2012).

Sayısal olarak en çok Suriyeliler olduğu için göç denilince ilk akla gelen bu millet olsa da ülkelerindeki ekonomik zorluklardan ve terörden kaçarak Türkiye'ye yerleşen çok sayıda Afganistan ve Irak vatandaşı da bulunmaktadır. Göç İdaresi Başkanlığının 2022 yılı Mart ayındaki güncel verilerine göre Türkiye'de 5.013.631 yabancı uyruklu nüfus bulunmaktadır. Göç hareketliliği kontrolsüz bir şekilde artarak devam etmektedir. Bu sürecin Türkiye'nin ekonomisine, sosyal hayatına, güvenliğe

ve eğitime etkisi görülmektedir.

Türkiye sınırlarındaki kayıtlı yabancı uyruklu sayısı birçok ülke nüfusundan fazladır. Ancak ülkede uygulanan düzenli bir göçmen politikası olmadığı için sorunlar artarak devam etmektedir. Avrupa'daki ülkelerde ve Amerika'da göçmen kabul konusunda kriterler katı sınırlarla belirlendiği için Türkiye'den bu ülkelere göç talebinde bulunan kişilerin çoğu ya olumsuz sonuçlar almakta ya da prosedürler gereği sonuç almak için uzun süre bekletilmektedir. (Kasdemir, 2010)

Göç idaresinin 31.12.2021 tarihinde yayınladığı güncel verilere göre 2014-2021 yılları arasında sadece 18.599 Suriye vatandaşının üçüncü ülkelere yerleştirildiği ve Avrupa Birliği ile yapılan mutabakat çerçevesinde Türkiye'den kaçak yollarla Yunanistan'a geçen Suriye vatandaşının Türkiye'ye geri alınması sonucunda Türkiye'deki bir Suriyelinin AB ülkelerine yerleştirilmesi birebir formülü kapsamında 32.752 Suriye vatandaşının ülkemizden çıkış yaptığı görülmektedir. Bu, Türkiye'deki geçici koruma altındaki Suriyelilerin sayısı düşünüldüğünde çok düşük bir orandır.

2.3. GÖÇLERİN EĞİTİME ETKİSİ

Eylül 1990'da imzalanan Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 28. maddesinde "Taraf devletler tarafından tüm çocuklara eğitimde fırsat eşitliği sağlanır." ifadesi yer almaktadır (Topçuoğlu, 2012, s.27).

Bir ülkeye gelen göçmenlerin eğitimi uzun süreçte çıkabilecek sorunları engellemede çok önemlidir. Bundan dolayı eğitim, sadece göçmen için değil göç edilen ülke için de kritiktir. Uzun vadede özellikle ülkenin güvenliği için önemlidir. Yapılan araştırmalarda göç eden aileler çocukların eğitimini önemli bir sorun olarak görmemektedir. Aileler için en önemlisi maddi ihtiyaçlardır. Türkiye zorluklara rağmen göçmen kamplarında eğitim vermektedir ancak bu çalışmalardan beklenen olumlu sonuç alınamamaktadır (Kaştan, 2015).

2.4. YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİ KAVRAMI

Başka bir ülkeye öğrenim görmeye giden mülteci, sığınmacı ve uluslararası koruma

ihtiyacı olan kişilere yabancı uyruklu öğrenci denir. (Çağlar, 1997). Yoğun bir göç dalgasına maruz kalan Türkiye'de ise yabancı uyruklu öğrenci kavramı, göçmen ve mülteciler için kullanılmaktadır. Bu öğrencilerin en önemli sorunu dil sorunu olarak görülmektedir. Ekonomik ve sosyal problemleri nedeniyle okula uyum ve devam sorunu yaşanmaktadır.

Avrupa Birliği'ne göre göçmen ve mülteci çocuklarının eğitim ihtiyaçlarının gidilen ülkelerde karşılanması gerekmektedir. Farklı kültürlerden gelen öğrencilerin değerlerini bütünleştirici seviyede uygulamalar yapılması öğrencilerin eğitiminde etkili olmaları ile bağlantılıdır. (Dyson ve diğerleri, 2002)

UNESCO (2015) değerlendirmesine göre yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıkları ülkenin öğrencileri ile aynı ortamda eğitim görmesi ve okul faaliyetlerinde etkin katılımlarının sağlanması önemlidir.

Tekin (1980) öğrenmenin iletişimle bağlantılı olmasından dolayı iletişim için ön şartın dil öğrenme dolduğunu aksi taktirde derslerde başarılı olmanın imkansız olduğunu belirtmektedir.

Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördüğü sınıflarda sınıf yönetimi konusunda farklı sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunlardan en önemlisi iletişim sorunu nedeniyle bilgi paylaşımı yapılamaması ve sınıf yönetiminin kısıtlanmasıdır. Bu sınıflarda derse giren öğretmenler bu sorunların çözümü için ilk olarak tüm öğrencilerin aktif olarak yer alacağı sosyal aktivitelerle öğrencilerin kaynaşmasını sağlamalıdır.

2.5. TÜRKİYE'DE YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMİ

Türkiye'ye gelen sığınmacı ve göçmenlerin çoğu büyük oranda eğitim çağındaki çocuklardır. Bu da eğitim sorununa yol açmaktadır. (Yavuz ve Mızrak, 2016).Göç ile gelen çocukların temel haklarını göz önünde bulundurarak onların bu haklardan yararlanmalarını sağlamak önemlidir. Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim haklarından verimli bir şekilde yararlanmaları için, okul içinde arkadaşları ve öğretmenleri ile iyi bir iletişim kurabilmeleri için öncelikle Türkçe öğrenmeleri gerekmektedir. (Tekin, 1980).

Statüsüne bakılmaksızın tüm çocukların eğitim fırsatlarından yararlanmasının

gerektiğini içeren Anayasa'nın 42. Maddesi ve 1995 yılında taraf olduğumuz Çocuk Hakları Sözleşmesi uyarınca Türkiye'deki mülteci ve sığınmacıların okullarımızda eğitim görmeleri sağlanmaktadır fakat yabancı uyruklu öğrenciler eğitim görürken sorunlar yaşayabilmektedir. Kendi ülkesindeki eğitim eksikliği, eğitime uzun süre ara vermiş olması, okullara kabul edilmeleri sürecinde kuralların belirlenmemiş olması, sene başından okulların kapandığı haftaya kadar okullara kayıtlarının komisyonlarca yapılabilmesi, okula başlamadan Türkçe dil eğitiminden geçirilmemeleri sorunların sebebi olarak verilebilir. Türkiye'de yabancı uyruklu öğrencilerin eğitime kabul edilmesi ile ilgili 2012 yılından itibaren çok sayıda kanun çıkarılmış ve yönetmelik değişikliği yapılmıştır. Göçmenlerle ilgili eğitim-öğretim konusundaki sıkıntıları çözmek amacıyla 2014 yılında MEB Yabancılara Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri Genelgesini yürürlüğe koymuştur. Bu genelgeye göre Türkiye'de eğitime kabul edilmeleri için öğrencilerin ülkelerindeki eğitim durumlarını gösteren belgeleri getirmeleri gereklidir. Ancak belgesi olmayanlara sözlü ya da yazılı sınav sonuçlarına göre denklik verilmiş ve Türkiye'deki okullara kayıt edilmişlerdir. (Özcan, 2018). Bu konudaki yasal düzenlemelerle beraber MEB 2015-2019 Stratejik Planı'nda mülteciler ve geçici koruma altındaki yabancılar için eğitim sistemimize uyum sağlamaları için yapılacak çalışmalara yer verilmiştir. (MEB, 2015). Eğitim hizmetlerinin daha etkin yürütülebilmesi için 2016 yılında MEB bünyesinde Göç ve Acil Durum Daire Başkanlığı (GADDB) kurulmuştur. "Türkiye'deki Sığınmacılar İçin Mali İmkân" kapsamında yürütülen PICTES projesi ile yabancı uyruklu öğrencilerin, Türk öğrenciler ile aynı okullara alınarak uyum, sosyalleşme ve dil sorunlarının çözülmesi hedeflenmiştir.

2018 ve 2022 yıllarında yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü İzleme ve Değerlendirme Raporları karşılaştırıldığında Türkiye'de yaşayan yabancı uyruklu nüfusun artmaya devam ettiği, 2018 ve 2022 yıllarında Türkiye'de eğitim gören yabancı uyruklu öğrenci sayılarını gösteren aşağıdaki istatistiki verilere göre eğitim çağındaki nüfusun da arttığı görülmektedir.

Tablo 2.1: Uyruklarına göre Türkiye'de bulunan yabancı uyruklu öğrenci dağılımları

ÜLKE	2018	2022
Suriye	585.181	730.806
Irak	54.737	68.760
Afganistan	26.942	47.118
İran	7.008	12.666
Azerbaycan	6.804	7.938
Mısır	3.262	6.444
Rusya	4.402	6.751

Kaynak: Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı (MEB)

Göç İdaresi Başkanlığının 2021- 2022 verilerine göre Türkiye'de Uluslararası Koruma Altında olup eğitim çağında olan 1.265.866(5-17 yaş) nüfus bulunmaktadır, ocak 2022 tarihi itibarıyla eğitim çağındaki nüfusun 855.136'sı eğitim-öğretime dahil edilmiş olup öğrencilerin okullara kayıtları devam etmektedir.

Eğitim kademelerine göre yabancı uyruklu öğrencilerin istatistiklerini veren tabloya göre en yüksek oran %81,62 ile ortaokul seviyesindedir. Anaokulu ve lise seviyesinde ise okullaşma oranı %50'nin altında görülmektedir.

Tablo 2.2: Uluslararası Koruma Altında Bulunan Yabancı Uyruklu Öğrenci Dağılımı

SINIF	E Okul Kayıtlı Öğrenci	YÖBİS Kayıtlı Öğrenci	Toplam	Eğitim Kademelerine Göre	Çağ Nüfusu Toplam	Kademelere Göre Toplam Çağ Nüfus	Kademeye Göre Yüzde
Okul Öncesi (5 yaş)	46.370	10	46.380	46.380	129.113	129.113	**35,92%**
1. Sınıf (6 yaş)	113.865	73	113.938	361.777	127.879	463.766	**78,01%**
2. Sınıf (7 yaş)	74.154	84	74.238		122.993		
3. Sınıf (8 yaş)	81.435	71	81.506		103.581		
4. Sınıf (9 yaş)	92.034	61	92.095		109.313		
5. Sınıf (10 yaş)	89.747	53	89.800	311.207	107.454	381.275	**81,62%**
6. Sınıf (11 yaş)	77.618	59	77.677		101.910		
7. Sınıf (12 yaş)	85.369	50	85.419		86.841		
8. Sınıf (13 yaş)	58.280	31	58.311		85.070		
9. Sınıf (14 yaş)	29.993	40	30.033	87.714	77.256	291.712	**46,54%**
10. Sınıf (15 yaş)	24.871	18	24.889		72.114		
11. Sınıf (16 yaş)	21.129	8	21.137		71.276		
12. Sınıf (17 yaş)	11.645	10	11.655		71.066		
Lise Hazırlık	26	0	26	26			
HEP (A, B, C ve D)	0	8.503	8.503	8.503			
Açık okullar	0	0	39.529	39.529			
Toplam Öğrenci Sayısı	**806.536**	**9.071**	**855.136**	**855.136**	**1.265.866**	**1.265.866**	**67,55%**

Okullaşan öğrencilerin **419.784 (%49,09)'i kız, 435.352 (%50,91)'si erkek öğrencidir**.

Kaynak: http://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_01/26165737_goc 2022

2.6. KAPSAYICI EĞİTİM

Farklı tercih ve ihtiyaçlara sahip öğrencilerin genel olarak öğrenme kaynaklarına ve hizmetlerine ulaşmada eşit fırsatlara sahip olmalarını amaçlayan eğitime kapsayıcı eğitim denir. (Navarro ve diğerleri, 2016). Kapsayıcı eğitimin yabancı uyruklu öğrencilerin farklılıklarına yer verebilecek ve bu öğrencilerin gereksinimlerini karşılayabilecek bir yaklaşım olduğu düşünülmektedir. UNESCO (2005) kapsayıcı eğitimi öğrenen kişilerin eğitime, kültüre ve topluma katılım gibi gereksinimlerini artırarak eğitimdeki ayrımcılığı azaltma süreci olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla kapsayıcı eğitimin, hem göç edilen ülkenin vatandaşlarının hem de o ülkeye göç eden yabancı uyruklu insanların uyumlu yaşama konusunda ortak bir paydada buluşmalarını sağlayabilmek için gerekli olan bir eğitim olduğu ifade edilebilir. Çünkü kapsayıcı eğitimle birlikte milliyet, yetersizlik, cinsiyet, ırk, etnik köken, din, sosyal sınıflar gibi farklılıklardan kaynaklanabilecek ayrımcılığın ortadan kaldırabileceği düşünülmektedir.

Aktekin (2017) çalışmasında kapsayıcılığın neden gerekli olduğu konusundaki ekonomik gerekçenin her öğrenci grubu için farklı okulların kurulmasındansa aynı okullarda eğitim vermenin maliyetinin daha düşük olması belirtilmiştir. İşte tüm bu nedenlerden dolayı yabancı uyruklu öğrenciler söz konusu olduğunda meydana gelebilecek uyum problemlerine, dışlanma ve ötekileştirilme gibi sorunlara yönelik eğitimsel çözüm yolunun kapsayıcı eğitim olabileceği düşünülmektedir.

Çeşitli sebeplerle Türkiye'ye göç etmiş yabancı uyruklu öğrenciler ile Türk öğrenciler aynı okul ve sınıflarda eğitim görmektedir. Bu öğrencilerin seviyeleri ve Türkçe dilini hiç bilmedikleri ya da düşük seviyede bildikleri düşünüldüğünde Türkiye'deki öğrenciler ile aynı seviyede başarılı olmalarının çok zor olduğu görülecektir. Öncelikle yapılması gereken öğrencilerin eğitim seviyelerinin belirlenmesi ve buna uygun bir eğitim içeriği sunulmasıdır. Bu öğrencilere Türkçe dil sorunlarını çözmede öğretmenleri yardımcı olmalıdır. Dil engeli yanında kültürel farklılıklar, eğitimden uzak kaldıkları sürenin fazla olması da bu öğrencileri olumsuz etkilemektedir (Erdem, 2017). Göçlerin büyük bölümünün kalıcı olduğu, çok azının geri döndüğü düşünüldüğünde bunlara yönelik planlı bir eğitim programı hazırlanması, gelecekteki sosyal hayat ve ekonomi için önemlidir.

2.7. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.7.1. Yurt İçinde Yabancı Uyruklu Öğrencilerle İlgili Yapılan Çalışmalar

Yabancı uyruklu öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyumunda karşılaşılan sorunlarla ilgili yapılan çalışmalar incelenmiştir. Bu çalışmalardan bazıları aşağıda sunulmuştur. Araştırmalar yayınlanma yılına göre günümüzden geriye doğru sıralanmıştır**.**

Demir (2020) ilkokul ve ortaokul seviyesinde yabancı uyruklu öğrencilerin derslerine giren öğretmenlerle yapılan çalışmada hedef olarak bu öğrencilerin okullarda karşılaştıkları sorunların tespit edilmesini ifade etmiştir. Çalışma sonucunda ders öğretmenlerinin ve idarecilerin öğrencilerin eğitimine yönelik davranışlarının, yapılan destek eğitimlerinin olumlu etkilerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Alkalay (2020) ilkokulda eğitim gören Suriyeli sığınmacı öğrencilerin eğitimdeki

sorunlarını okul idareci ve öğretmenlerinin görüşlerine başvurarak tespit etmeyi amaçlayan çalışmada en önemli problem olarak yeterli seviyede Türkçe öğrenmeden eğitime başlamalarını belirtmiştir.

Ak (2020) ilkokul seviyesindeki yabancı uyruklu öğrencilerin görüşlerine başvurarak okula uyum anlamında yaşadıkları sorunları tespit etmeyi amaçladığı çalışmada dil öğrenme zorluğu en önemli sorun olduğunu bunun çözümü olarak Türkçe kurslar ve okul içindeki arkadaşları ile iletişimlerinin tespit edildiğini belirtmiştir.

Kılınç (2019) ilkokul öğretmen ve velilerin görüşlerine başvurarak yabancı uyruklu öğrencilerle Türk öğrencilerin birlikte eğitim almalarının ortaya çıkardığı sorunları tespit amacıyla yaptığı araştırmada dil sorunu sebebiyle öğrenci ve veliyle yeterli iletişim kurulamaması ve sene içinde farklı tarihlerde eğitime kabul edilmelerinin önemli sorunlar olduğu sonucuna varılmıştır.

Kömürcü (2019) ilkokul seviyesinde sınıfında yabancı uyruklu öğrenciler bulunan öğretmenlerle yapılan çalışmada bu öğrencilerin sınıf içindeki davranışları ve akademik ilerlemeleri, arkadaşlık ilişkileri konusunda problemler olduğu sonucuna ulaşmıştır.

İçöz (2019) ilkokul seviyesinde yabancı uyruklu öğrenciler ile karşılaşılan sorunları ve çözüm önerilerini öğretmen ve idarecilerin görüşleri ile incelediği çalışmada en önemli sorunun dil ve kültür sorunu olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Sarıahmetoğlu (2019) yabancı uyruklu öğrenciler ile ilgili ortaokul seviyesindeki okullardaki öğrenci, öğretmen ve idarecilerin görüşlerini alarak yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin Türkçe' yi bilmemeleri nedeniyle derslerde başarısız oldukları ve arkadaşlık ilişkilerinde sorun yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır.

Avan (2019) ortaokullarda eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe yeterlilikleri üzerine yaptığı tez çalışmasında eğitim sistemimizin yabancı uyrukluların eğitimi için hazır olmadığı, bu öğrencilere okullara kabul edilmeden önce Türkçe eğitim verilmesi gerektiğini sonucuna ulaşmıştır.

Özdemir (2018) çalışmasında ortaokulda eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilerin hak ve özgürlüklerle ilgili görüşlerini incelemiştir ve değerler eğitimi verilmesi, hak ve özgürlüklere derslerde yer verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Emiroğlu (2018) Suriyeli öğrencilerin eğitimi konusunda ilkokuldaki eğitimci ve velilerin görüşlerine başvurmuştur ve yapılan değerlendirmede dil sorunu ve materyal eksikliğinin en önemli sorunlar olduğu tespit edilmiştir.

Delen (2018) çalışmasında ilkokul seviyesinde yabancı uyruklu öğrencilerin bulunduğu okullardaki sorunlar Türkçe öğretmenlerinin görüşleri alınarak incelenmiştir ve öğrencilerde arkadaş ilişkileri ve derse katılmada isteksizlik sorunu görüldüğü belirlenmiştir.

Yalçın'ın (2017) eğitimcilerin görüşleri alınarak yapılan çalışmada Suriyeli öğrencilerin eğitimindeki sorunları araştırılmıştır ve Türkçe bilmemeleri nedeniyle iletişim sorunu ve sosyalliğin sağlanamaması en önemli sorunlar olarak tespit edilmiştir.

Erdem'in (2017) mültecilerin yoğun bir şekilde eğitim gördüğü ilkokullarda yapılan çalışmada sınıf öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır ve dil sorunu en önemli sorun olarak tespit edilmiş olup derslerde görseller kullanılması, ailelere ve çocuklara dil eğitimi verilmesi çözüm önerileri olarak sunulmuştur.

Duygu (2016) yabancı uyruklu ortaokul öğrencilerinin karşılaştıkları sorunları incelediği yüksek lisans tezinde dil ve oryantasyon gibi önemli konularda eksikler bulunduğu sonucuna ulaşmıştır.

Özdemir (2016) çalışmasında ilkokul, ortaokul ve lisede eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili öğrencilerin, öğretmenlerin ve idarecilerin görüşleri alınmıştır ve okul ortamına etkilerinin olmadığı sonucuna varılmıştır.

Şensin (2016) Suriyeli öğrencilerin derslerine giren sınıf öğretmenlerin görüşlerinin alındığı çalışmasında eğitime Türkçe öğrenmeden başlamalarının eğitimdeki en önemli sorun olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yiğit (2015) sığınmacı çocuklarla ilgili Kırşehir ve Nevşehir'deki ortaokul öğrencilerinin eğitim gördüğü ortaokullarda yaşadıkları sorunlarla ilgili çalışmada başarısızlığın nedenleri ve çözüm önerilerini araştırmıştır ve süreklilik arz eden bir eğitim politikasının eksikliği sorunların nedeni olarak belirlenmiştir.

Güngör (2015) Eskişehir'de yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördüğü sekiz farklı ilkokulundaki öğretmen ve yabancı uyruklu öğrencilerin görüşlerine dayandırılarak yapılan çalışmasında eğitimde yaşanan sorunları incelemiştir. Türk geleneklerine ve

okul kurallarına uyumda sorunlar yaşandığı, dil sorunun başarısızlığın ana sebebi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Seydi'nin (2014) çalışmasında Suriye'den ülkemize sığınmacı olarak kabul edilenlerin eğitim sorunları ve çözümü için yapılanların resmi evraklar ve haberler ile incelendiği çalışmada toplumun bilgilendirilmesi konusunda eksiklikler olduğu sonucuna varılmıştır.

Topçuoğlu'nun (2012) göçmen çocuklar ve aileleri ile kamu kuruluş çalışanları ile yaptığı görüşmeleri ve istatistiki bilgileri değerlendirdiği çalışmasında eğitim, iletişim ve sosyal hayatta karşılaşılan sorunlar tespit edilmiştir.

Polat'ın (2012) çalışmasında ilköğretimde eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili öğretmenlerin görüşlerini almıştır ve eğitim sistemindeki, dil ve kültürel farklılıkların en önemli sorunlar olduğu sonucuna varmıştır.

Kasdemir' in (2010), sığınmacıların karşı karşıya kaldıkları problemleri tespit etmek amacıyla yapılan çalışmada mülteci ve sığınmacılar için Türkiye'de bir yasanın olmaması nedeniyle kararların sürekli değiştiği, eğitim ve ekonomik sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Türkiye' de bu konuda yapılan çalışmalar incelendiğinde 2011 yılında ülkelerinde çıkan iç savaş sonrası sığınmacı olarak kabul edilen Suriye vatandaşları ve ülkelerindeki ekonomik sıkıntılar ve terör nedeniyle Türkiye'ye mülteci olarak gelen Afganistan, Irak, İran vatandaşlarının 2014 yılından itibaren okullarda eğitime kabul edilmeleri sonrasında yabancı uyruklu öğrenci sayısının artması ile birlikte 2015 yılından itibaren bu konuda yapılan araştırmaların arttığı görülmektedir. Çalışmaların tamamına yakınının ilkokul ve ortaokul seviyesindeki okullardaki öğretmen ve yabancı uyruklu öğrenciler ile yapıldığı, lise seviyesinde, en çok yabancı uyruklu öğrencinin bulunduğu meslek liseleri üzerine ve Türk öğrencilerin eğitimine etkisi konusunda bir çalışmanın olmadığı tespit edilmiştir.

2.7.2. Yurt Dışında Yabancı Uyruklu Öğrencilerle İlgili Yapılan Çalışmalar

Bunar (2019) yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimlerinde karşılaşılan sorunları incelediği araştırmasında dil desteğinin en önemli ihtiyaç olduğu ve bu konuda eğitimcilerin yeterli donanıma sahip olmadıkları sonucuna ulaşmıştır.

Almadani'nin (2018) Amerika'da eğitim gören Suriyeli öğrencilerin eğitimde karşılaştıkları sorunları incelemeyi amaçladığı çalışmasında kültürel farklılığın ve dil sorununun eğitimlerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Bajaj ve Bartlett (2017) Amerika'da göçmen öğrencilerin eğitim gördüğü liselerdeki müfredat konusunda yaptıkları araştırmada öğrencilere sunulacak müfredatın kültürel ve sosyo-politik anlamda uygun olmasının yanında uluslararası yaşamlarında da uygun olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Wilkinson (2010) Kanada'da eğitim gören mülteci gençlerin başarılarını etkileyen etkenleri belirlemek amacıyla yaptığı araştırmada mülteci çocukların yarıdan çoğunun lise sonrası da eğitime devam etmeyi planladıkları ve aile eğitim durumu, etnik köken, seviyelerine uygun sınıflarda eğitim görme ve yaşadıkları çevre şartlarının eğitim başarılarını etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Nykiel-Herbet (2010) Iraklı mülteci öğrencilerle ilgili yaptığı çalışmasında aynı kültürden gelen çocukların aynı sınıfa yerleştirilmelerinin ve ders müfredatına onların kültürlerinden öğeler eklenmesinin eğitimlerine olumlu etkileri olduğunu vurgulamaktadır.

Naidoo'nun (2009); çalışmasında Avustralya'da lise seviyesinde öğrencim gören mülteci öğrencilerin savaş sırasında ülkelerinde yaşadıkları olumsuzluklar ve temel eğitim eksiklikleri sebebi ile bulundukları ülkedeki eğitime geçiş ve uyum sağlama konusunda zorluklar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Hek (2006); İngiltere'de mültecilerin eğitimde yaşadıkları sorunlar konusunda yaptığı çalışmada bu öğrencilere mültecilere eğitim konusunda uzman öğretmenlerin eğitim vermesi gerektiği ve öğrencilerin en önemli sorunu olan güven eksikliğinin öğretmen ve aile bağlantılarının olumlu anlamda geliştirilmesi ile çözülebileceği sonucuna varılmıştır.

3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma evren ve örneklemi ve veri toplama araçlarına dair bilgiler yer almaktadır.

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırma, yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye'deki eğitime olumlu ve olumsuz etkisini Çankırı ilinde meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin görüşlerine başvurarak yapılacak nitel bir çalışmadır. Nitel araştırma yaklaşımında, gözlem,görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılır. Bu yaklaşımda algıları ve olayları doğal bir ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya koymaya yönelik nitel bir süreç izlenir. Bu yöntemde konu, araştırmadaki kişilerin gözünden ele alınır ve incelenir. (Yıldırım ve Şimşek, 2016)

Araştırmada veri toplama araçlarından görüşme yöntemi kullanılacaktır. Briggs (1986) görüşme yönteminin, kişilerin tecrübelerine, fikirlerine, inançlarına, eleştirilerine ve duygularına ait bilgi elde etmede etkili bir yöntem olduğunu belirtmektedir. Sosyal bilimler alanındaki araştırmalarda önemli bir yere sahiptir. Patton (1987) görüşme yaklaşımını sohbet tarzı görüşme, görüşme formu yaklaşımı ve standartlaştırılmış açık uçlu görüşme tarzı olarak üçe ayırmıştır. Bu çalışmada standartlaştırılmış açık uçlu görüşme tarzı kullanılacaktır. Bu yaklaşımda sorular sıralanmıştır ve görüşme yapılan her bireye sorular aynı tarz ve sırada sorulur.

3.2. ÇALIŞMA EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini, Çankırı ilinde lise kademesinde görev yapan idareci ve öğretmenler oluştururken araştırmanın örneklemini ise Çankırı Merkez ilçesindeki meslek liselerinde görev yapan idareciler ve öğretmenler oluşturacaktır. Kültür ve meslek öğretmenlerinin eşit dağılımına dikkat edilecektir.

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılacaktır. Araştırma yapılacak okullar Çankırı Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan bilgiler doğrultusunda yabancı uyruklu öğrencilerin sayılarının en fazla olduğu liseler olan meslek liseleri ve derslerine girdikleri sınıflarda yabancı uyruklu öğrenci olan öğretmenler olarak seçilmiştir. Seçilen okullardan Çankırı Şehit Erdem Öztürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde sadece kız öğrenciler, Çankırı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde sadece erkek öğrenciler, Şehit Korhan Kuruçay Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde karma eğitim verilmektedir. Çalışmada her okuldan bir idareci ve nitel araştırmada cinsiyet anlamında denkliği sağlamak için her okuldan gönüllü olan iki bayan iki erkek öğretmenin görüşüne başvurulacaktır.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada, idareci ve öğretmenlerin görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla görüşme formu yaklaşımı kullanılmıştır. Bu yaklaşım, görüşme yaparken incelenecek sorular listesini içerir. Görüşme formu yöntemi, farklı kişilerden aynı tür bilgilerin alınmasını amaçlamaktadır (Patton,1987)

Öğretmenler ve idareciler ile yapılacak görüşmelerde demografik bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmelerin yüz yüze yapılması planlanmıştır ancak Covid 19 salgınının devam etmesinden dolayı öğretmenlerin talebine bağlı olarak online görüşme tekniği kullanılmıştır. Katılımcıların gönüllü olarak katılmalarına özen gösterilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlere ait bilgilere ilişkin maddeleri içeren kişisel bilgi formu görüşme öncesinde sunulmuştur. Yedi sorudan oluşan görüşme formundaki sorular yabancı uyruklu öğrencilerin Türk öğrencilerin eğitimine etkisini ve çözüm önerilerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Geliştirilen görüşme soruları bu konuda çalışma yapan akademisyenlerin görüşlerine sunulmuştur ve toplanan verilere göre görüşme formu hazırlanmıştır.

3.4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Verileri toplanacağı okullar belirlendikten sonra Çankırı İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile yapılan resmi yazışmalar ile Ek-1'de sunulan izinler alınmıştır. Araştırmaya katılacak idareci ve öğretmenler okul yönetimleri ile görüşme yapılarak gönüllülük esası gözetilerek belirlenmiştir. Araştırma yapılan okulların öğrenci işlerinden sorumlu bir idarecisi, iki kültür ve iki meslek öğretmeni örnekleme dahil edilmiştir. Araştırmanın yapılacağı katılımcıların talebi üzerine salgın nedeniyle görüşmeler online yapılmıştır. Görüşme yapılan öğretmen ve idarecilere araştırma hakkında bilgi verilmiştir. Görüşme yapılan okul idarecileri İ1, İ2, İ3 kodları, öğretmenler ise Ö1 ile Ö12 arasında kodlar ile sıralanmış, yedi sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu yardımıyla toplam on beş katılımcı ile görüşme yapılmıştır. Örnek bir görüşme formu Ek 1'de verilmiştir.

3.5. VERİLERİN ANALİZİ VE YORUMLANMASI

Araştırma verilerinin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2016) göre betimsel analizde doğrudan alıntılarla görüşme yapılan kişilerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amaçlanır. Bulgular düzenlenerek ve yorumlanarak sunulur ve elde edilen veriler, açık bir biçimde betimlenerek açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri incelenerek sonuçlara ulaşılır.

Araştırma sırasında öğretmen ve okul yöneticilerinden elde edilen görüşler sınıflandırılmıştır. Görüşme formlarından elde edilen veriler, araştırma sorularından oluşturulan çerçeveye göre düzenlenmiş daha sonra veriler tanımlanmış ve gerekli yerlerde doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Son aşamada ise bulguların yorumlanmasına geçilmiştir. Görüşmelerden aktarılan orijinal ifadelerle birlikte verilen okul yöneticisi ve öğretmen kodları alıntıların kimden alındığını temsil etmektedir.

3.6. GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK

Nitel araştırmalarda “iç geçerlik” yerine “inandırıcılık”, “dış geçerlik” yerine “aktarılabilirlik”, “iç güvenirlik” yerine “tutarlılık” ve “dış güvenirlik” yerine “teyid edilebilirlik” kavramları kullanılmakta olup nitel araştırmalar nicel araştırmalarda kullanıldığı şekliyle güvenirlik peşinde değildir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu kapsamda katılımcılarımız daha önceden tanıdığımız meslektaşımız olduğu için görüşme öncesinde yaptığımız sohbetlerle samimiyet sağlanmaya çalışılmış böylece verilerin gerçeği yansıtması sağlanmıştır. Veri toplama araçlarının geliştirilmesi, verilerin analizi ve yorumlanması sürecinde nitel araştırma yöntemlerinde uzmanlaşmış kişilerin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmanın “aktarılabilirliği”ni sağlamak için ayrıntılı betimleme kullanılmıştır. Ayrıntılı betimleme “ham verinin ortaya çıkan kavram ve temalara göre yeniden düzenlenmiş bir biçimde okuyucuya yorum katmadan ve verinin doğasına mümkün olduğu ölçüde sadık kalınarak aktarılması” yaklaşımıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.304). Nitel araştırmanın “tutarlılığı” araştırma sürecinde verilerin benzer süreçlerle toplanıp toplanmadığı; “teyid edilebilirliği” ise araştırmacının kendi konumunun ve varlığının araştırmayı etkilememesi, ayrıca araştırma sürecindeki bütün verilerin, notların ve yapılan kodların saklanması ve gerektiğinde incelenmeye sunulması ile ilişkilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Bu araştırmada teyit edilebilirlik için görüşmelerden elde edilen veriler incelenebilecek şekilde saklanmıştır. Görüşmelerde benzer yaklaşımla sorular sorularak ve görüşmeler kayıt altına alınarak tutarlılık sağlanmıştır.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde, araştırma verilerinin çözümlenmesi ile elde edilen bulgulara ve bunlara ilişkin yorumlara yer verilmiştir. Görüşme formundaki kişisel bilgiler bölümünden elde edilen bulgular Tablo 4.3'te verilmiştir.

Tablo 4.1: Yönetici ve öğretmenlerin kişisel bilgilerine ait bulgular

ÖZELLİKLER		**KİŞİ SAYISI**
Yaşı	20-30 yaş	1
	31-40 yaş	5
	41-50 yaş	7
	51 ve üstü	2
2.Cinsiyetiniz	Kadın	6
	Erkek	9
3. Eğitim durumunuz	Lisans	12
	Lisansüstü	3
	Doktora	----
4. Mezuniyet durumunuz	Eğitim Fakültesi	8
	Fen-Edebiyat Fakültesi	3
	Teknik Eğitim Fakültesi	3
	İletişim	1
5.Branşınız	Kültür	7
	Meslek	8
6.Çalışma Süreniz	0-10 yıl	3
	11-20 yıl	7
	21 yıl üzeri	5

4.1. DERSİNE GİRİLEN YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Yöneticilere "*okuldaki toplam yabancı uyruklu öğrenci sayısı kaç?*" sorusu sorulmuştur.

Tablo 4.2:Okuldaki toplam yabancı uyruklu öğrenci sayısı

Katılımcı	***Okulunuzdaki yabancı uyruklu öğrenci sayısı***
İdareci 1	22
İdareci 2	10
İdareci 3	56

Öğretmenlere ise *"Dersine girdikleri toplam yabancı uyruklu öğrenci sayısı nedir?"* ve *"Dersine girdiğiniz yabancı uyruklu öğrencilerin en yüksek sayısı kaç?"* soruları sorulmuştur. Sorulara verilen cevaplar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.3 Sınıflardaki yabancı uyruklu öğrenci sayıları

Katılımcı	**Dersine girdiğiniz yabancı uyruklu öğrenci sayısı**	**Sınıftaki en çok yabancı uyruklu öğrenci sayısı**
Öğretmen 1	13	7
Öğretmen 2	3	3
Öğretmen 3	20	7
Öğretmen 4	5	3
Öğretmen 5	4	2
Öğretmen 6	4	1
Öğretmen 7	4	2
Öğretmen 8	4	3
Öğretmen 9	8	4
Öğretmen 10	15	8
Öğretmen 11	8	4
Öğretmen 12	8	6

4.2. YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN TÜRKİYE'DE OKULLARA KABUL EDİLİŞ SÜREÇLERİNE İLİŞKİN İDARECİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Türkiye'de 2014 yılından itibaren eğitime dahil olan yabancı uyruklu öğrencilerin okullara kabul ediliş süreçleri konusunda yönetici ve öğretmenlerin görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla **"**Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye'de okullara kabul ediliş süreçleri hakkında ne düşünüyorsunuz?" sorusu yöneltilmiştir.

Görüş bildiren iki idareci ve dokuz öğretmen, Türkçe yeterlilikleri test edilmeden sınavsız, eğitime dahil edilmelerinin yanlış olduğunu belirtmiştir. Üç öğretmen bu konuda bilgileri olmadığını, bir idareci ise eğitim haklarından mahrum edilmemeleri gerektiğini söylemiştir.

Sadece veli beyanlarına göre sınavsız bir şekilde okullara yerleştirilen öğrencilerin eğitimde kalitenin düşmesine neden olduğunu belirten İ1, görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

> *Tüm yabancı uyruklu öğrenci ve velilerinin süreçte beyanları esas alınmış ve bu doğrultuda okul yerleştirmeleri yapılmıştır. Hiçbir eleme ya da kriter sürecinden geçirilmedikleri için bulundukları sınıf ve okul ortamlarında kalite düşüklüğüne neden olmuşlardır. Sistemin ve sistem çalışanlarının emeği ve potansiyelinin büyük bir kısmı bir dönem bu öğrenciler ve eğitim süreçlerine harcanmış ve halen de kendi vatandaşlarımıza tanımadığımız hakları bu öğrencilere tanımaya devam etmekteyiz. Olay pozitif ayrımcılığı aşmış kendi vatandaşımıza haksızlık boyutuna gelmiştir.*

Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitime kabul edilme süreçlerini eğitim hakkı olarak değerlendiren İ2, görüşlerini *"İnsan, toplumsal bir varlık olması nedeniyle her türlü etkileşime açık olmalı ve eğitim hakkı başta olmak üzere bu haklardan mahrum edilmemelidir."* biçiminde dile getirmiştir. Türkçe yeterlilik sınavına alındıktan sonra başarılı olan öğrencilerin eğitime kabul edilmeleri gerektiğini belirten İ3 ise düşüncelerini "*Öğrencilerin önce Türkçe yeterlilik sınavına alınıp başarılı olanların sürece dahil edilmesi daha doğru olacaktır. Türkçe okuma yazması olmayan öğrenciler sürece dahil olmamalı."* biçiminde dile getirmiştir.

Ön hazırlık olmadan ve yeterli dil eğitimini almadan yabancı uyruklu öğrencilerin eğitime kabul edilmesinin doğru olmadığını düşünen öğretmenlerden *Ö12, "Herhangi bir ön hazırlık süreci olmaksızın Türk Eğitim sistemine dahil olmalarını*

doğru bulmuyorum." biçiminde dile getirmiştir. Benzer şekilde *Ö9, "Birçoğunun dilimizi konuşamamasından dolayı sıkıntı yaşanmaktadır. Bu yüzden kabul edilirken dil eğitimi verildikten sonra kayıt yapılmalı."* cevabını vermiştir. Ö8 ise*," Bence 1 yıllık hazırlık sürecinden geçmeyi başaranlar okullara kabul edilmeli.*" şeklinde öneride bulunmuştur.

Benzer biçimde Ö2 eğitime kabul edilmeden önce dil ve kültür eğitimi verilmesinin gerektiği konusundaki görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

> *Aileleri kabul edildiği için, kabul etmenin daha doğru olduğunu düşünüyorum. Dil ve kültürümüzü öğrenmeden okullara kabul ediliyorlar. Bu durum hem eğitim süreçlerini hem de başarı durumlarını olumsuz etkilemektedir. Bu sorunun ortadan kalkması için önce dil ve kültür eğitiminden geçmeliler.*

Yabancı uyruklu öğrencilerin kabul sürecinin başında temel Türkçe eğitimi verildiğini belirten Ö10 düşüncelerini, "*Önceki dönemlerde öğrencilerin temel Türkçe eğitimi aldığını, ancak 2020-2021 eğitim öğretim döneminde okula kayıt edilen öğrencilerde bu konuda eksiklik olduğunu düşünüyorum"* biçiminde dile getirmiştir.

Dil eğitimi sonrası okullara kabul edilmeleri gerektiğini söyleyen öğretmen ve idarecilerden farklı olarak ayrı bir okulda kendi dillerinde eğitim almaları gerektiğini düşünen Ö11 ise "*Onlar için ayrı bir okul ve aynı dili konuşan öğretmenler olsa daha iyi olur. İletişim sıkıntısı* var." biçiminde görüş bildirmiştir.

Tüm görüşler değerlendirildiğinde belli bir seviyede Türkçe bilmeden eğitime dahil edilmelerinin en önemli sorun olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu sorunun çözümü için Türkçe eğitim verilmesi ve eğitim sonrasında başarılı olanların okullara kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

4.3. YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN LİSELERDE NEDEN MESLEK LİSELERİNDE EĞİTİM GÖRDÜKLERİ İLE İLGİLİ ÖĞRETMEN VE İDARECİ GÖRÜŞLERİ

İdarecilere ve öğretmenlere yabancı uyruklu öğrencilerin neden en çok meslek liselerinde eğitim gördükleri ile ilgili soru sorulmuştur. Öğretmen ve idarecileri, meslek liselerinin tercih edilme sebebi olarak kısa yoldan meslek sahibi olma ve dil

sorunu nedeni ile uygulamalı derslerin çok olmasını belirtmiştir.

Dil sorununun yanında mezun olduklarında kolay iş bulabilen lise türü olarak meslek liselerinin görüldüğünü belirten İ1'nin görüşü şu şekildedir.

> *Çünkü ülkemizde bir meslek lisesi okumanın en kolay iş olduğu görüşü yaygındır. Bu kapsamda yabancı uyruklularda aynı düşünce olduğu için daha ziyade meslek liselerini tercih etmektedirler. Bir diğer nedeni de lise bitiminden sonra en kolay iş bulunabilecek lise türünün meslek lisesi olmasıdır*.

Benzer biçimde İ2, "*Sözel iletişimin en az olduğu eğitim kurumu olması nedeniyle mesleki ve teknik eğitim kurumlarına başvurmaktalar. Ayrıca geçimlerini kazanabilmeleri için de geçerli bir diplomaya sahip olmaları gerekmektedir*." ifadelerini kullanmıştır.

Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe bilmemeleri ve temellerinin zayıf olması nedeniyle meslek liselerine gönderildiklerini bunun ülkemizde Türk öğrenciler için de geçerli olduğunu söyleyen İdareci (3) görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir.*"Bu, sadece yabancı öğrencilere ilgili bir durum değil. Eğitim seviyesi düşük öğrencilerin Anadolu Liselerinde okuyamayacağı düşünülerek meslek liselerine yönlendiriliyor. Sorun gelenlerde değil yönlendirenlerde."*

Görüşme yapılan on iki öğretmenden meslek liselerini seçme sebebi olarak sınıf geçmenin meslek liselerinde daha kolay olduğunu düşünen Ö1*; "Türkiye'de daha kolay meslek edinebilmek ve öğrenim esnasında diğer liselere oranla daha kolay olduğu için meslek lisesini tercih ediyorlar"* biçiminde görüş bildirmiştir. Benzer biçimde *Ö8;" Diğer liselere göre sınıf geçmenin daha kolay olduğunu düşündükleri için meslek lisesine kayıt yaptırıyorlar"* ifadelerini kullanmıştır.

Öğrencilerin meslek liselerinde eğitim görmek istemesinin nedenini Türkçeyi iyi bilmemeleri nedeniyle uygulama derslerinin fazla olması olarak açıklayan ve mezun olduklarında çalışmak istedikleri, kolay iş bulabilecekleri alanları tercih ettiklerini söyleyen öğretmenlerden Ö4' ün görüşü şu şekildedir.

> *Geldikleri ülkelerde daha çok bu yönde bir eğitim eğilimi olabilir. Bunun dışında Anadolu liselerinde daha çok bilişsel alan ve daha çok Türkçe düşünme beceri gerekmektedir. Uygulama eğitimde nispeten daha az*

> *olduğundan meslek liselerini tercih ediyor olabilirler. Bir diğer neden ise çevresel faktörler olduğunu düşünüyorum. Yabancı uyruklu öğrencinin hemşerileri hangi liseye gidiyorsa o da o liseye gidiyor. Mesela bizim okulumuzda Afgan kökenli öğrencimiz çok fazla.*

Benzer biçimde *Ö5; "Bu konuda bilgim yok ama sanırım daha rahat ve kolay meslek sahibi olmaları isteniyor. Dil konusunda çok iyi olmadıkları için meslek derslerini daha rahat yapabilecekleri düşünülüyor olabilir"* ifadelerini kullanırken; Ö7 , "*Kısa yoldan meslek sahibi olmak için."* cevabını vermiştir.

Benzer şekilde öğretmenlerden Ö10, yabancı uyruklu öğrencilerin meslek lisesinin seçim nedeni konusundaki görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

> *Bu soru, Türkiye'de mesleki eğitime değer verilmediğinin düşünüldüğünün göstergesidir. Mesleki eğitim, öğrencilerin iş edinmesi konusunda diğer okullara göre daha çok fırsat sunmaktadır. Bu yıl ilk derslerimde görüştüğüm öğrencilerin neredeyse tamamı bilgisayar bölümünü isteyerek seçtiğini aktardı. Ailelerin de bu konuda aynı fikirde olduğunu düşünüyorum.*

Öğretmenlerden Ö9 ise yabancı uyruklu öğrencilerin meslek liselerinden mezun olmanın daha kolay olduğunu düşündüklerini *"Derslerin çoğunun uygulamalı olması, üniversiteye gitme hedeflerinden çok mesleki beceri kazanarak kolay iş bulabilme, okulu daha kolay tamamlayıp mezun olabilme düşüncesine sahip olmaları gibi"* şeklinde dile getirmiştir. Benzer biçimde meslek öğretmeni *Ö11, "Kısa yoldan meslek sahibi olabiliriz düşüncesi olabilir. Üniversite zor düşüncesi olabilir ya da yönlendirme yanlışlığı olabilir diye düşünüyorum"* biçiminde görüş bildirmiştir.

Dil sorunu nedeniyle liselere geçiş sınavında başarılı olamadıkları ve ortaokul not ortalamaları düşük olduğu için yabancı uyruklu öğrencilerin meslek liselerini tercih ettiklerini ifade eden Ö12*, " Türkçe bilgileri çok sınırlı olduğu ya da hiç olmadığı için sınavla yerleştirme yapılan okullara giremedikleri için çoğunlukla sınavsız ve adrese dayalı yerleştirmeyle öğrenci alan meslek liselerini tercih ediyorlar"* biçiminde ifade etmiştir. Ö6 ise meslek lisesi tercihini "*Onların amaçlarının sadece bir okula gitmek olduğunu sanıyorum."* biçiminde ifade etmiştir.

Ö8, meslek lisesi tercihini okul rehberlik servisinin yönlendirmesinden dolayı olduğunu *"Ortaokul rehberlik servislerinin öğrencileri meslek lisesine yönlendirmeleri sonucu olduğunu düşünüyorum. Birçok yabancı uyruklu öğrencime*

sorduğumda aldığım cevap bu yönde." biçiminde ifade etmiştir.

Meslek öğretmeni Ö6, meslek lisesi tercihinin en önemli sebebinin maddi sorunlar nedeniyle, staj yapılırken alınan ücretler olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

> *Çoğunun bulunduğu ülkede üniversite okumak gibi bir beklentisi olmadığı için meslek liselerinde seçtikleri alanla ilgili kendilerini geliştirip bir meslek sahibi olmak istediklerini düşünmekteyim. Bir diğer tercih sebebi ise yabancı uyruklu öğrencilerimizin çoğunun maddi durumlarının iyi olmaması olabilir. Şu an 12. Sınıfta eğitim gören bir öğrenci aylık 1000 TL' nin üzerinde işletme maaşı almaktadır. Bu nedenle meslek liseleri ailelerine destek olmak, harçlıklarını kazanmak için tercih sebebi olabilir.*

Öğretmen ve idarecilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre, yabancı uyruklu öğrencilerin meslek lisesine yerleşme nedenlerinin sınava girmemeleri, sınavlara giren öğrencilerin dil yetersizliği nedeniyle yeterli puanı alamaması ve mezun olduktan sonra kolay iş bulma düşüncesi olduğu görülmüştür.

4.4. YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN SAYISININ ARTMASININ TÜRK ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMLERİNE OLUMLU VE OLUMSUZ ETKİLERİ

Türkiye'de 2011 yılından günümüze sınır ülkelerinde yaşanan iç savaş ve terör saldırıları nedeniyle artan mülteci sorunu nedeniyle okullardaki yabancı uyruklu öğrenci sayısı da artmaktadır. Eğitime kabul edilmelerinin Türk öğrencilerin eğitimine olumlu ve olumsuz etkisini değerlendirmek için görüşme yapılan idareci ve öğretmenlere **"**Yabancı uyruklu öğrencilerin sayısının artmasının Türk öğrencilerin eğitimlerine olumlu ve olumsuz etkileri hakkında ne düşünüyorsunuz? sorusu sorulmuştur.

Yabancı uyruklu öğrenci sayısının artmasının Türk öğrencilere kültürel farklılıkları tanıma fırsatı sunduğunu ancak bunun belirgin bir etkisinin görülmediğini belirten İ1'in görüşleri şu şekildedir.

> *Farklı kültürlerle bir arada olmak illa ki Türk öğrencilerimize farklı zenginlikler ve artılar getirmiştir ancak bu kazanımlar abartılmaya değer boyutlarda değildir. Yani bu süreçte Arapça ya da Farsça öğrenen ve bu dillerini geliştiren Türk öğrencilere şahit olmadım.*

Türkiye'nin yabancı uyruklu öğrencilere sunmuş olduğu eğitim hakkını dünya devleti olmanın gereği olduğunu söyleyen İ2 sorulan soruya ***; "*** *İletişim her zaman olmalıdır. Dünya devleti olmak istiyorsak bu sistemin bir parçası olduğumuzu unutmamız gerekmektedir." yanıtını vermiştir.*

Yabancı uyruklu öğrenci sayısının artmasının Türk öğrencilerin eğitimine olumsuz etkisinin olduğunu belirten İ3 ise soruyu aşağıdaki ifadelerle özetlemiştir. *"Yabancı uyruklu öğrencilerin sayısının artması olumsuz etki yapmaktadır. Onların anlayabileceği seviyeye inerken Türk öğrenciler sıkılmaktadır."*

Görüşmenin yapıldığı 12 öğretmenden dördü, yabancı uyruklu öğrencilerin Türk öğrencilerin eğitimine olumlu etkisi olduğunu, beşi olumsuz etkileri olduğunu, ikisi Türk öğrencilerde olumlu ya da olumsuz hiçbir etkisi olmadığını, bir öğretmen ise lisede değil ama ilkokul düzeyinde olumsuz etkileri olduğunu söylemiştir.

Türk öğrencilere olumlu etkileri olduğunu söyleyen öğretmenlerden Ö3 düşüncelerini aşağıdaki ifadelerle özetlemiştir.

> *Olumlu yönleri: Öğrencilerin empati yetenekleri arttı. Yabancı uyruklu öğrencilerimizin birçoğu kendi ülkelerindeki olumsuz (savaş, kaos, siyasi) sebeplerden dolayı geldikleri için Türk öğrenciler onları anlayabiliyor ve davranışsal yaklaşımları pozitif oluyor. Diğer olumlu etkisi Türk öğrencilerinin hiçbir zaman merak edip bilgi sahibi olamayacakları ülkeler hakkında araştırma yapmaları. Yabancı arkadaşlarının kültürleri(yemek, gelenek görenek, inanç, moda, kadına bakış açısı vs.)konusunda bilgi sahibi oluyorlar. Okul ortamında eğitimlerine olumsuz değil olumlu katsısı oluyor. Dersine girdiğim yabancı uyruklu öğrenciler akademik, sosyal, kültürel, sportif anlamında başarılar. Türk öğrencileri arasında tatlı bir rekabet oluyor. Bu durum pozitif anlamda ders başarısına yansıyor.*

Araştırmacının aynı sorusuna meslek öğretmeni Ö4, "*Yabancı öğrencinin Türk öğrencilerin eğitimlerine olumsuz etkilerinin olduğunu düşünmüyorum. En azından kendi görev yaptığım okul için öyle. Olumlu tarafları ise Türk öğrenciler için farklı bir milleti, kültürü, dili tanıma fırsatı oluşuyor. Yabancı öğrencilerin adaptasyonu ise sosyalleştikçe kolaylaşıyor."* cevabını vermiştir. Benzer şekilde meslek öğretmenlerinden Ö9 Türk ve yabancı uyruklu öğrencilerin birbirine yardım ettiğini ve kültürel paylaşımların olumlu sonuçlarını gördüklerini şu şekilde ifade etmiştir.

Benim girdiğim sınıflarda, yabancı öğrenci sayısı çok fazla olmadığı için daha çok olumlu bir etkileri var. Gözlemlediğim kadarıyla yapamadıkları uygulamaları Türk öğrencilerden yardım alarak yapmaya çalışıyorlar. Türk öğrencilerimde yapabildikleri kadarıyla yardımcı oluyor. Birbirlerine yetmediklerini düşündüklerinde diğer arkadaşlarıyla iletişime geçiyorlar. Her iki tarafta akranlarından öğrenmeyle daha kalıcı bir öğrenme elde ediyorlar.

Olumsuz etkilerinin olduğunu belirten öğretmenlerin ortak görüşü yabancı uyruklu öğrencilerin derslerindeki başarısızlığının Türk öğrencilerin derslere ilgilerini azalttığıdır. Türk öğrencilerin başarılarını düşürdüğünü söyleyen Ö6 'nın görüşleri ise şu şekildedir.

Sosyalleşme, farklı kültürleri tanıma açısından sınıflardaki çeşitliliğin Türk öğrencilerine olumlu olarak yansıdığı kanaatindeyim. Ancak çoğu yabancı uyruklu öğrencinin okuma ve yazma becerilerinin zayıf olması bu öğrencilerin ders başarılarını düşürmektedir. Derslerde başarısız olan yabancı uyruklu öğrencilerin derslere devam, ödev takip, derse katılım konusunda ilgisizliği Türk öğrencilerinin başarı durumunu da olumsuz etkilediğini düşünmekteyim.

Olumsuz etkileri olduğunu söyleyen öğretmenlerden Ö8, *"Olumlu bir etkisi olduğunu sanmıyorum Olumsuz tarafı ise Türk öğrenciler sınıf geçmenin kolay olduğu düşüncesine kapılıp derslerine olan ilgilerini kaybediyor."* cevabını verirken, Türk öğrencilere olumsuz etkileri olduğunu savunan diğer öğretmen *Ö11 ise; "Bizimkiler için olumsuz bir durum olur. İletişimi tam kurmak için öğrenci dersi takip etmeyi bırakıyor. Bizimkiler de bundan faydalanmak istiyor."* yanıtını vermiştir.

Yabancı uyruklu öğrencilerin sayısının artmasının olumsuz etkilerinden biri olarak derslerde etkisiz olmaları nedeniyle gruplaşma olarak vurgulayan Ö12 görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: *"Herhangi bir alt yapı ve ön hazırlık süreci olmadığı için bu öğrenciler sınıflarda etkili olamıyorlar ve sınıfta varlık gösteremiyorlar. Ayrıca zaman zaman okul ortamında gruplaşmaları da huzursuzluk yaratabiliyor."*

Ulaşılan görüşlerden hareketle yabancı uyruklu öğrencilerin sayısının artmasının Türk öğrencilerin eğitimlerine olumlu ve olumsuz etkileri olduğu sonucuna varılmıştır. Öğretmenler ve idareciler tarafından en önemli olumsuz etkisinin dil sorunu nedeniyle ders işleme seviyesinin düşmesi ve gruplaşma olduğu, olumlu etkisinin ise

kültürel paylaşım, sosyalleşme ve yardımlaşma olduğu ifade edilmiştir.

4.5. TÜRK ÖĞRENCİLER İLE YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN SINIF İÇİ VE SINIF DIŞI SOSYAL İLİŞKİLERİ VE TÜRK ÖĞRENCİLERİN YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERE BAKIŞ AÇISINI VE KABULLENME DÜZEYLERİNİ DEĞERLENDİRME

İdarecilerin ve öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde okul içerisinde sorun yaşanmasa da okul dışı arkadaşlık ilişkilerinin zayıf olduğu özellikle Türkçeyi öğrenmedeki isteksizliklerine karşı ve Türkiye'ye kabul süreçleri konusunda Türk öğrencilerin yabancı uyruklu öğrencilere karşı tepkili oldukları görülmüştür. Ancak sınıf içinde, derslerde bir iletişim sorunu görülmemektedir.

Türk öğrencilerin yabancı uyruklu öğrencileri kabul etmeme gibi bir durumları olmadığını belirten İ1*; "Türk öğrencilerimizin bu öğrencileri kabul etmeme gibi bir süreçleri olmamıştır. Zaman zaman istememe ve eleştiri sesleri olsa da sistem kabul ettiğinden kabul etmek zorunda kalmışlardır.*" demiştir. İ2 ise öğrencilerin hoşgörülü olduğunu ancak Türkçe iletişim konusunda isteksiz olan yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlara sebep olduğunu; "*Öğrenciler iletişim noktasında daha hoşgörülü olabilmektedirler. Ancak bazı yabancı uyruklu öğrencilerin art niyetli olarak Türkçeyi kasti olarak konuşmamazlık yapmaları durumunda da iletişim, olumsuz yönde etkilenmektedir."* sözleri ile ifade etmiştir.

Okul dışı ortamlarda, haberlerde ve aile içindeki görüşlerin, öğrencilerin yabanı uyruklular ile ilgili düşüncelerinde etkili olduğunu belirten İ3 görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir.

> *Sınıf arkadaşı olarak kabullenmiş olsalar da sınıf dışı arkadaşlıkları yok düzeyindedir. Bir de aile ve arkadaş çevresinde duyulan; ülkelerini terk ettiler, kaçtılar türü negatif sözler Türk öğrencilerin, yabancı uyruklu öğrencilere olumsuz bakmasına sebep olmaktadır.*

Yabancı uyruklu öğrencilerin dışlandığını düşünen Ö8 bu dışlanmayı sadece Türkçeyi konuşabilen öğrencilerin görmediğini*, "Genel olarak yabancı öğrenciler dışlanıyor. Sadece Türkçesi çok iyi düzeyde olan girişken olan birkaç yabancı öğrenci kendini kabul ettirebiliyor."* ifadeleriyle dile getirmiştir.

Ö3 de, Türk ve yabancı uyruklular arasındaki sosyal ilişkilerdeki gruplaşmayı anlatırken şu ifadeleri kullanmıştır:

> *Gözlemlediğim kadarıyla yabancı uyruklu ve Türk öğrenciler okul dışında sosyal ilişkileri zayıf. Etkinliklerde yabancılar yine yabancı uyruklu öğrencilerle grup olmak istiyorlar. Beraber vakit geçirmek istemiyorlar. Sınıf içinde bu durum söz konusu değil. Uyum içerisinde ders içi etkinlikler yapabiliyoruz.*

Türk öğrencilerin durumu kabullendiklerini ancak aralarında samimiyet de olmadığını savunan öğretmenlerden Ö1 soruya *"Türk öğrencilerde çok fazla kucaklayıcı bir tavır göremedim. Durumu kabulleniyorlar fakat pek hoşnut olduklarını söyleyemem."* biçiminde cevap verirken Ö2 ise yabancı uyrukluların bu gruplaşmanın kendi tercihleri olduğunu**,** *"Aralarında bir uyumsuzluk yok ama yabancılar çoğunlukla birbirleri ile arkadaşlık yapıyorlar"* diyerek ifade etmiştir.

Türk öğrencilerin yabancı uyruklu öğrencilerle uyumunun, Türkçe öğrenmede sorun yaşanmamasına bağlayan Ö6 görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir.

> *Yabancı uyruklu öğrenciler Türkçe konuşma sıkıntısı yaşamıyorsa bulundukları sınıflara genel olarak adapte olmaktadır. Diğer taraftan Türk öğrenciler ile yabancı uyruklu öğrencilerin sınıf dışında sosyal anlamda bir araya geldiğini düşünmemekteyim. Okul ortamında gözlemlediğim kadarıyla yabancı uyruklu öğrencilerimin çoğu genel olarak benzer şartlarda ülkemize gelmiş diğer yabancı uyruklu öğrencileri kader ortağı gibi görmekte ve onlarla okul içi ve okul dışında arkadaşlık kurmaktadır. Türk öğrenciler genel olarak yabancı uyruklu öğrencilerin ülkesindeki zor şartlar nedeniyle ülkemizde bulunduğunun bilincindedir. Bu nedenle Türk öğrencilerinin büyük bir kısmının yabancı öğrencileri kabullendiklerini düşünmekteyim. Ülkemizde bulunan yabancı uyruklu vatandaşların sayısının özellikle son yıllarda vahim derecede artmış olması onları kabullenmeyen diğer öğrencilerimizi, ister istemez bu insanları kabullenmeye ve onlarla birlikte yaşamaya zorlamaktadır.*

İki grup arasındaki iletişim sorununu Türk öğrencilerin göstermiş olduğu samimi tavırlara karşılık bulamamasına bağlayan Ö12, "*Türk öğrenciler genel olarak çok sıcak ve içten davranıyorlar ancak bazen yabancı öğrenciler alıngan tavırlarla kendilerini mağdur olarak gösterebiliyorlar. Zaman zaman çok nadir de olsa aralarında ciddi çatışmalar da yaşanabiliyor."* biçiminde görüş belirtmiştir.

Ö5 ise lise öğrencileri arasında iletişim sorunu olduğunu düşünmediğini *"Lisede çok bir sıkıntı görmedim ama İlkokulda kendi oğlum sorun çıkaran yabancı uyruklu öğrencilerden rahatsız oluyor."* sözleri ile farklı yaş grubunda gözlemlediğini ifade etmiştir.

Yukarıda görüşleri verilen öğretmenlerden farklı olarak Türk ve yabancı uyruklu öğrenciler arasında iletişim sorunu olmadığını belirten öğretmenlerden Ö9*, "Yabancı uyruklu öğrenciler genellikle yine yabancı uyruklu öğrencilerle vakit geçiriyor. Fakat okul içinde ve dışında çok iyi anlaşan, sosyal hayatta birlikte vakit geçiren Türk ve yabancı öğrencilerim de bulunuyor."* biçiminde görüş belirtmiştir. Ö11, arkadaşlık ilişkilerinde önemli bir sorun olmadığını "*Öğrenciden öğrenciye değişiyor Bazıları hemen kabulleniyor. Bazıları da kabullenmede zorluk çekiyor. Arkadaşlıkları çoğunlukla iyi. "*ifadeleri ile dile getirmiştir. Benzer şekilde Ö10 da öğrencilerin birbirlerine destek olduklarını anlatırken şu ifadeleri kullanmıştır. *"Gözlemlediğim kadarıyla 5 yıldır bölüm öğrencilerimizin yardımlaştığını ve birbirlerine gerek derslerde gerek sosyal hayatta destek olduklarını söyleyebilirim."*

4.6. YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN UYUM SÜRECİ İLE İLGİLİ KAPSAYICI EĞİTİM

Örgün eğitim kapsamında Türk öğrencilerin eğitim gördüğü okullara kayıt edilmiş yabancı uyruklu öğrencilerin nitelikli eğitim alabilmeleri ve Türk ve yabancı uyruklu öğrenciler arasında uyum sorunu yaşamamaları için çok kültürlü eğitim ilkelerini de içeren kapsayıcı eğitimin Çankırı'da öğretmenlere verilip verilmediğini ve Türk ve yabancı uyruklu öğrencilere eğitim verilmesinin gerekliliği konusundaki görüşlerini sorgulamak için öğretmen ve idarecilere *Yabancı uyruklu öğrencilerin uyum süreci ile ilgili ilinizde kapsayıcı bir eğitim verildi mi? Türk ve yabancı uyruklu öğrencilere bu kapsamda kapsayıcı bir eğitim verilmesi gerekiyor mu?* sorusu sorulmuştur.

On beş katılımcıdan altısı bu konuda eğitim verilmediğini, bir bilgileri olmadığını, eğitimin verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Dokusu ise kapsayıcı eğitim verildiğinden haberleri olduğunu ancak sadece belli sayıda öğretmene verildiğini, bu konuda net bilgileri olmadığını kendilerinin de eğitim almadığını belirttiler.

Kapsayıcı eğitimin daha etkili sonuçlar vermesi için genel konuları değil belli konularla sınırlandırılarak verilmesinin daha iyi sonuçlar bırakacağını düşünen İ1.'in görüşleri şu şekildedir.

> *İlimizde kapsayıcı eğitimler düzenlenmiş olup yabancı uyruklu öğrencilere yönelik de farklı kapsayıcı eğitimler verilmesi yerinde ve faydalı olacaktır. Ancak verilecek bu eğitimler genel konuları kapsamadan sınırlı şeyleri kapsarsa daha faydalı olacaktır.*

Belli sayıda öğretmene kapsayıcı eğitimin verildiğini söyleyen idareci 3 ise öğrencilere de bu kapsamda eğitimin gerekli olduğu hakkındaki düşüncelerini: "*Evet, öğretmenlerin bir kısmı kapsayıcı eğitim konusunda "Kapsayıcı Eğitim Göç ve Terörden Etkilenmiş Çocuklarla Çalışma Kursu" adı adlında eğitim aldı. Türk ve yabancı uyruklu öğrencilere bu kapsamda kapsayıcı bir eğitim verilmesi gerektiğini düşünüyorum."* biçiminde dile getirmiştir.

Kapsayıcı eğitimin önemli olduğunu Türk ve yabancı uyruklu öğrencilere de verilmesi gerektiğini belirten Ö6 görüşlerini "*İlimizde bulunan öğretmenlerden bazılarına uyum süreci ile ilgili kapsayıcı eğitimler verildi. Her iki öğrenci grubunun birbirlerini daha iyi tanıyabilmeleri açısından bu tür kapsayıcı eğitimlerin verilmesi kanaatindeyim."* biçiminde ifade etmiştir. Ö12, yabancı uyruklu öğrencilere okullara kabul edilmeden önce Türkçe eğitim verilmesinin öğretmenlere ve öğrencilere kapsayıcı eğitim verilmesinden daha önemli olduğunu "*Öncelikle yabancı öğrenciler konusunda bir hazırlık süreci olmalı, bu çocuklara öncelikle Türkçe eğitimi verilmeli ve bu eğitimler sonunda belli bir seviyeye ulaşan çocuklar Türk çocukların arasına katılmalı ve entegre edilmeliler."* biçiminde ifade etmiştir.

Yukarıda görüşleri verilen öğretmenlerin tersine, Ö2 "*Öğretmenlere verildi. Öğrenciler için böyle bir eğitime gerek yok. Çünkü aralarında sorun yaşanmıyor. Gerekli olduğunda yan yana gelerek birlikte çalışabiliyorlar."* biçiminde görüş belirterek, öğrencilere kapsayıcı eğitim verilmesinin gerekli olmadığını gözler önüne sermiştir. Ulaşılan görüşlerden hareketle kapsayıcı eğitim alan öğretmen ve idareci sayısının çok düşük olduğu, çoğunluğun bu eğitimin öğretmenler dışında öğrencilere de verilmesinin gerekli olduğunu düşündüğü sonucuna ulaşılmıştır.

4.7. YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERE ÜNİVERSİTEYE YERLEŞTİRME HAKLARI

Lise eğitimini başarıyla tamamlayan yabancı uyruklu öğrencilere üniversiteye geçişte uygulanan sınavlar konusundaki idareci ve öğretmenlerin görüşleri "*Üniversiteye yerleştirme sürecinde yabancılara tanınan haklar konusunda ne düşünüyorsunuz? Yabancı uyruklu öğrencilere üniversiteye yerleştirmede pozitif ayrımcılık yapıldığını düşünüyor musunuz?"* soruları ile alınmıştır. Görüşmeye katılan idarecilerin tamamı, öğretmenlerin yedisi üniversiteye yerleştirilme şekillerinin yabancı uyruklu öğrenciler için pozitif ayrımcılık olarak değerlendirilebileceğini, öğretmenlerden ikisi pozitif ayrımcılık olmadığını düşündüğünü söyledi. İki öğretmen bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadığını, bir öğretmen ise sadece Türk öğrencilerin tercihleri sonrası oluşacak boş kontenjanlara yerleştirilmeleri gerektiğini belirtti.

Görüşme yapılan okul idarecilerinin ortak görüşü, sadece yabancı uyruklu öğrenciler için yapılan üniversite giriş sınavının yabancı uyruklu öğrencilere pozitif ayrımcılık olduğudur. Bu sınav dışında üniversitelerin kendi kararları ile öğrencileri lise mezuniyet puanları ile sınavsız, istedikleri bölümlere yerleştirme hakları olmasının da adaletsizliğe yol açtığı görüşü ifade edilmiştir. İ1 görüşlerini "*Tamamen kendi vatandaşımıza zulüm ve haksızlık olarak değerlendiriyorum."* diyerek dile getirmiştir. Aynı şekilde bunun yabancı uyruklu öğrenciler için pozitif ayrımcılık olduğunu savunan İ2 görüşlerini "*YÖS ile yabancı uyruklu öğrenciler üniversiteye girişte Türk öğrencilerle değil kendileri gibi yabancı uyruklu öğrencilerle yarışmaktadır. Bu sınavı ile yabancı öğrencilere pozitif ayrımcılık yapılmaktadır."* şeklinde dile getirmiştir

Yabancı uyruklu öğrenciler ayrı bir sınavla üniversiteye yerleştirilirken pozitif ayrımcılık yapılmadığını söyleyen Ö1, onların da bir sınavla alındığını şu şekilde belirtmiştir. *"Pozitif ayrımcılık yapıldığını düşünmüyorum. YÖS sınavı yapıldığını ve öğrencilerin bu sınava girip yeterli puan aldığında kabul edildiğini biliyorum."*

Yabancı uyrukluların da bir sınava tabii olduğunu, bunun bir ayrımcılık olmadığını belirten Ö4 ülkemizdeki çifte vatandaşlığı bulunan bireylerin de bundan yıllardır farklı şekilde yararlandığını şu şekilde ifade etmiştir.

Ülkemize yabancı öğrenciler için ayrı kontenjan bulunmakta ve bu kontenjanı üniversiteler belirlemekte. Yabancı öğrencilere tanınan hakların Türk öğrencilere olumsuz bir etkisi bulunmamaktadır. Yabancı öğrenciler için pozitif bir ayrımcılık olduğunu düşünmüyorum. Üniversite kendi yaptığı için sınavı ne derece kolay ve zor bu üniversiteye göre değişir. Ancak bunu kullanan bazı Türk vatandaşı öğrenciler olduğunu biliyorum. İstanbul'da çifte vatandaşlığı bulunan (Bulgaristan ve Türkiye) bazı öğrenciler bunu fırsat bilerek yabancı öğrenci sınavı ile normalde daha zor girecekleri bölüme daha nispeten kolay girmişlerdir.

Öğretmenlerden Ö10 ise bunu, meslek lisesi mezunlarına tanınan haklardan kendi öğrencilerinden örnek vererek şu şekilde ifade etmiştir.

Öncelikle geçen yıl mezun olan iki bölüm öğrencimiz Çankırı Karatekin Üniversitesi'nde mühendislik programlarına yerleşti. Meslek lisesi öğrencilerine de bu konuda az da olsa pozitif ayrımcılık yapılmaktadır. Teknoloji fakültelerine kontenjanları az da olsa sadece mesleki okullardan mezun olan öğrenciler alınmaktadır. Yabancı uyruklu öğrencilerin yapılan sınavlarda ne tip sorularla değerlendirildiğini bilmediğim için yorum yapamayacağım. Ancak YKS ile aynı seviyede sorular olması gerektiğini söyleyebilirim.

Eğitimde adalet ve eşitliğin önemini vurgulayan İ2 ise görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir.

Adalet ve eşitlik ilkesinden ödün verilmemelidir. Eğer sınavlar ve akabinde yapılan değerlendirmeler neticesinde hakkı ile kazanmış ise hiçbir sıkıntı olmayacaktır. Yukarıda ifade edildiği üzere adalet ve eşitlik kavramlarına zarar verilmemelidir. Ve ne olursa olsun ayrımcılık yapılmamalıdır. Aksi takdirde adalet kavramının yara alması tamir edilemeyecek sonuçların ortaya çıkmasına neden olacaktır.

Yabancı uyruklu öğrencilerin üniversiteye kabul süreçlerinde Türk öğrencilere haksızlık yapıldığını düşünen öğretmenlerden Ö12 görüşlerini "*Kesinlikle düşünüyorum ve yıllarca çalışıp didinen Türk çocuklarına haksızlık olduğu kanaatindeyim.*" biçiminde dile getirmiştir. Öğretmenlerden Ö11 ise Türk öğrencilere yurt dışında bu hakların tanınmamasından örnekle " *Düşüyorum. Yani buradan Almanya'ya çocuğum gitse onu tıp ya da mühendisliğe direk alırlar mı*?" şeklinde ifade etmiştir. Benzer biçimde Ö8; *"Yabancı kontenjanı olduğunu biliyorum. Pozitif ayrıcalık almalarının aksine yerleşme süreçlerinde daha seçici olunmalı ve Türk öğrencilerden daha fazla aşamalardan geçmeleri gerekiyor."* diyerek pozitif ayrımcılık yapılacaksa bunun Türk öğrenciler için yapılması gerektiğini gözler önüne

sermiştir.

Benzer şekilde Ö6 da üniversiteye yerleştirmede yabancı uyruklu öğrencilere farklı sınav yapılmasının pozitif ayrımcılığa sebep olduğunu şu ifadelerle açıklamıştır:

> *Konu hakkında çok fazla bilgi sahibi olmamakla birlikte, yabancıların üniversiteye girebilmeleri için başvuracakları üniversiteye ait yeterlilikleri karşılaması ve YÖS-Yabancı Öğrenci Sınavı' na girmeleri gerektiğini biliyorum. Türk öğrencilerin YKS - Yüksek Öğretim Kurumları sınavına girdiğini, YÖS' ün YKS' ye oranla çok ama çok kolay olduğunu, yabancı uyruklu öğrencilerin daha kolay şartlar ile üniversite okuyabileceklerini ve dolayısıyla öğrencilerimize göre pozitif ayrımcılık yapıldığını düşünüyorum.*

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma ile öğrenci işlerinden sorumlu müdür yardımcılarının ve öğretmenlerin görüşleri incelenerek yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye'deki eğitime etkileri, yaşanan sorunlar tespit edilmeye çalışılmış ve çözüm önerilerine yer verilmiştir. Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular bu konuda yapılmış olan ilgili araştırmaların bulgularıyla karşılaştırılarak diğer araştırma bulgularıyla olan benzerlik ve farklılıklarına dikkat çekilmiştir.

5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA

Türkiye'de eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilerin okullara kabul ediliş süreçleri, meslek liselerine yönlendirilmeleri, Türk öğrencilerin eğitimlerine olumlu ve olumsuz etkileri, Türk öğrenciler ile yabancı uyruklu öğrencilerin sosyal ilişkileri ,bu konuda verilen ve ihtiyaç duyulan kapsayıcı eğitim bilgileri ve üniversiteye yerleştirme sürecinde yabancı uyruklu öğrencilere uygulanan imkanlar hakkındaki görüşlerini ve çözüm önerilerini tespit etmek amacıyla yapılan bu araştırmada en öncelikli sorun olarak hazırlık eğitimi verilmeden okullara farklı tarihlerde kabul edilmelerinin derslerdeki seviyeyi düşürdüğü, üniversiteye yerleşmede ayrı bir kontenjanla ve farklı bir sınavla alınmalarının rahatsızlık verdiği tespit edilmiştir.

Çalışma yapılan üç meslek lisesinden karma eğitim veren lisede sorunların diğerlerine göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yabancı uyruklu öğrencilerin uyum süreci ile ilgili kapsayıcı eğitim verilip verilmediği ve gerekliliği konusundaki soruya yönetici ve idarecilerin tümü kapsayıcı eğitim verilmesi gerektiği cevabını vermiştir. Öncesinde bu eğitimi alan sadece iki idareci olarak tespit edilmiş olup bu eğitimin Çankırı'da verilip verilmediği konusunda bilgisi olan sadece iki öğretmendir. Kapsayıcı eğitim konusunda yeterli eğitimin verilmediği tespit edilirken sadece öğretmen ve idarecilere değil uyum sorununu aşmak için Türk ve yabancı uyruklu öğrencilere de bu kapsamda eğitim verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Ortaokulu Türkiye'de okuyan öğrencilerde dil sorunu nadiren görülürken ülkemizde eğitime liseden başlayan öğrencilerde dil sorununun eğitimde sorunlara yol açtığı tespit edilmiştir. Okullarda eğitime kabul edilmeden önce Türkçe eğitiminden geçirilerek başarılı olanların örgün eğitime dahil edilmesinin hem yabancı uyruklu öğrenciler hem de Türk öğrenciler için önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen ve idarecilerin çoğunluğunun çözüm önerisi, eğitime kabul edilmeden önce Türkçe dil ve kültür kursuna tabii tutulmalarıdır.

Yabancı uyruklu öğrenci sayısının artmasının Türk öğrencilerin eğitimlerine olumlu ve olumsuz etkisi incelendiğinde ise katılımcı yönetici ve öğretmenlerin çoğu olumsuz etkisi olmadığını belirtmiştir. Bir idareci ve bir öğretmen olumsuz etki olarak dil sorunu nedeniyle konunun daha basitleştirerek anlatılmasının Türk öğrenciler için dersi sıkıcı hale getirdiğini ifade ederken bir öğretmen ise okul ortamında gruplaşmalara sebep olduğunu belirtmiştir.

Öğretmenlerin ve yöneticilerin yabancı uyruklu öğrencilerin lise seviyesinde genellikle meslek liselerinde eğitim görmelerine ilişkin olarak; dil yetersizliği nedeniyle uygulama derslerinin çok olması, üniversite eğitiminden çok meslek edinme hedefleri olması, sınıf geçmenin daha kolay olduğunun düşünülmesi, yerleştirmede karar verenler tarafından meslek liselerine yönlendirilmeleri tespit edilmiştir.

Yönetici ve öğretmenlerin Türk öğrenciler ile yabancı uyruklu öğrencilerin sınıf içi ve sınıf dışı sosyal ilişkileri hakkındaki ortak görüşleri Türk öğrencilerin hoşgörülü olduğu, okul içinde sorun yaşanmadığı ancak okul dışında iletişimlerinin olmadığıdır. Dil sorunu ve kültürel farklılığın bunda etkili olduğu genel görüştür.

Yapılan görüşmeler sonucunda bir öğretmen dışında tüm idareci ve öğretmenlerin ortak görüş belirttiği konu yabancı uyruklu öğrencilerin üniversiteye yerleştirme sürecinde tanınan hakların pozitif ayrımcılık olarak görülmesidir. Katılımcıların çoğunluğu üniversiteye yerleştirmede yabancı uyruklulara yapılan sınavların seviyesinin üniversite giriş sınavından daha kolay olduğunu, bazı üniversitelerin yabancı uyruklulara sınavsız, diploma notuyla tercih imkanı verdiğini, bunun da Türk öğrenciler için haksızlık olduğunu savunmuştur.

Görüşmeler sonucunda tespit edilen bu sorunlar ülkemizde son yıllarda artan yabancı uyruklu öğrenci sayısının meslek liselerindeki sonuçlarıdır. Sorunların çözümünün

öğretmenler ya da okul idareleri tarafından değil bu konuda karar mercii olan MEB ve YÖK tarafından uygulanacak yönetmelikler olduğu gayet nettir. Bu nedenle eğitim sistemini düzenleyen kurumların daha kalıcı çalışmalar yaparak sorunsuz bir eğitimin ortaya çıkmasını amaçlamaları gerekmektedir.

5.2. ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, yapılan görüşmelerden elde edilen verilerden hareketle uygulayıcılara yönelik öneriler geliştirilmiştir ve aşağıda sunulmuştur.

1. İlk olarak okullara kabul edilmeden önce Türkçe yeterlilik sınavı yapılması ve başarılı olanların örgün eğitime kabul edilmesi, başarısız olanlara da bir yıllık dil ve kültür eğitimi verilmesi gerekmektedir.

2. Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitime kabul edilme koşullarında süreklilik sağlanması.

3. Okul yöneticilerine, öğretmenlere, Türk ve yabancı uyruklu öğrencilere kapsayıcı eğitim verilmesi.

4. Üniversiteye yerleştirme sürecinde yabancı uyrukluların Türk öğrenciler ile aynı seviyede sınava tabii olmalarının ve ayrı bir kontenjan belirlenmemesinin eğitimde fırsat eşitliği için önemli olduğu görülmektedir.

5. Göç idaresinin eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilerin il dışına veya yurt dışına çıkmaları durumunda il milli eğitim müdürlükleri aracılığı ile okullara gerekli bilgilendirmeyi sağlaması.

KAYNAKÇA

Acer, Y., Kaya, İ. ve Gümüş, M. (2010). *Küresel ve bölgesel perspektiften Türkiye'nin iltica stratejisi.* Ankara: Uşak Yayınları.

Aktekin, S., Öztürk, M., Tepetaş-Cengiz, Ş. G., Köksal, H. ve İrez, S. (2017). *Sınıfında yabancı uyruklu öğrenci bulunan öğretmenler için el kitabı.* Ankara: Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü.

Ak, N. (2020). *Yabancı uyruklu öğrencilerin okula uyumda karşılaştıkları sorunlar* (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/

Alkalay, G. (2020). *İlkokul yöneticilerine ve sınıf öğretmenlerine göre Suriyeli sığınmacı öğrencilerin yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri* (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/

Almadani, D. S. (2018). *Syrian refugee students academic and social experinces in american public schools* (Doctor of Education). Erişim adresi: https://via.library.depaul.edu/soe_etd/129/

Avan, Ş.K. (2019). *Öğrencilerin Türkçe okuma yeterlilikleri üzerine bir araştırma* (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr /UlusalTezMerkezi/

Bajaj, M. ve Bartlett, L. (2017). Critical transnational curriculum for immigrant and refugee students. *Curriculum Inquiry Journal*,47, 25-35. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/315061603

Berger, R. ve Weiss, T. (2003). *Immigration and posttraumatic growth-a missing link. Journal Of Immigrant & Refugee Services,* 1(2), 21-39. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü. (2005). *Guidelines for inclusion: Ensuring Access to education for all*. Paris: UNESCO. Erişim adresi: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000140224

Briggs, C. L. (1986). *Learning how to ask: A sociolinguistic appraisal of the role of the interview in social science research*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bronstein, I., Montgomery, P. (2011). *Psychological distress in refugee children: A systematic review* Springer Science. Erişim adresi: https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21181268/

Bunar, N. (2019). *Education of refugee and asylum-seekin children*. Oxford Research Encyclopedias, 10, 1-10. Erişim adresi: https://oxfordre.com/education/view

Delen, A. (2018). *Yabancı uyruklu öğrencilerin bulunduğu ilkokullarda istenmeyen öğrenci davranışlarının incelenmesi. (*Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/

Demir, M. (2020) *Milli Eğitime bağlı devlet okullarında yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarına ilişkin öğretmen görüşleri,* (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/

Duygu, H. (2016). *Alanya örneğinde yabancı uyruklu ortaokul öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlar.* (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/

Dünya Göç Raporu. (2020). Erişim adresi: https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2020-turkish-chapter-2

Ergin, H. (2016). *Turkish university students' perceptions towards their Syrian classmates.* Egitim ve Bilim, 41(184), 399-415. Erişim adresi: http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/issue/archive

Emiroğlu, S. E. (2018). *Suriyeli sığınmacı çocukların eğitimi ve sorunları.* (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/

Erdem, B. (2017). *Geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin sosyal, siyasi ve vatandaşlık hukuku bakımından Türkiye'deki durumları,* Public and Private International Law Bulletin, Volume: 37, Issue: 2, s. 332-351 Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/410857

Göç Raporu (2022). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Erişim adresi: http://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_01/26165737_goc2022sunu.pdf

Güngör, F. (2015). *Yabancı uyruklu ilkokul öğrencilerinin eğitim öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri* (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/

Gürle, N. Ş. (2012). *İstanbul' da Refakatsiz Sığınma ve Mülteci Çocukların Karşılaştıkları Sorunlar ve Uygulamalar* (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi

Hek, R. (2006). *The role of education in the settlement of young refugees in the UK: The Experiences of Young Refugees*. Practice Social Work in Action, (17), 157-171. doi:10.1080/09503150500285115

İçöz, H. (2019). *İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili karşılaşılan sorunlar* (Yüksek Lisans Tezi). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/

Karasar, N. (2020). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler* (Otuz beşinci baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kasdemir, B. (2010). *Türkiye' de sığınma hareketi Eskişehir örneği* (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/

Kaştan, Y. (2015). *Türkiye'de göç yaşamış çocukların eğitim sürecinde karşılaşılan problemler*, Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi. 2/4, 216-229. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijoses/issue/8549/614109

Kılınç, B. (2019). *İlkokula devam eden yabancı uyruklu öğrenciler ile T.C vatandaşı öğrencilerin birlikte eğitim almaları ile ilgili veli ve öğretmen görüşlerinin karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/

Kömürcü, B. (2019). *Sınıfında yabancı uyruklu öğrenci bulunan öğretmenlerin, yabancı uyruklu öğrencilerin varlıklarına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/

Milli Eğitim Bakanlığı, (2014). *Yabancılara yönelik eğitim-öğretim hizmetleri genelgesi.* Erişim adresi: http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1715.pdf.

Milli Eğitim Bakanlığı, (2015). *Milli Eğitim Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı*. Erişimadresi:https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15 imz asz.pdf.

Milli Eğitim Bakanlığı, (2017). *Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Geçici Koruma Statüsündeki Bireylere Yönelik* Rehberlik Hizmetleri Kılavuz Kitabı. Erişim adresi:https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/05142850_rehberlik_hizmetler kilavuzu.pdf

Milli Eğitim Bakanlığı (2022) *2022 yılı izleme ve değerlendirme raporu.* Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü. Erişim adresi: http://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_01/26165737_goc2022sunu.pdf

Naidoo, L. (2009). A structuration theory analysis of the refugee action support program in greater Western Sydney. *Australian Journal of Teacher Education*, 34(4),40-50.Erişim adresi: https://ro.ecu.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1401&context=ajte

Navarro, S. B., Zervas, P., Gesa, R. F., & Sampson, D. G. (2016). Developing teachers' competences for designing inclusive learning experiences. *Educational Technology & Society*, 19(1),: 17–27 Erişim adresi https://www.researchgate.net/publication/295871416_Developing_Teachers'_Competences_for_Designing_Inclusive_Learning_Experiences

Nykiel-Herber, B. (2010). Iraqi refugee students: From a collection of aliens to a community of learners-The role of cultural factors in the acquisition of literacy by Iraqi refugee students with interrupted formal education. *Eric Journal,* 17(3), 1-14. Erişim adresi: https://eric.ed.gov/?id=EJ902693.

Özcan, A. (2018, Şubat). Çok kültürlülük bağlamında Türkiye'nin Suriyeli öğrencilere yönelik eğitim politikası. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (1), 17-29.Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/pesausad/issue/36449/412788.

Özdemir, S. (2018). *Yabancı uyruklu öğrencilerin hak ve özgürlüklere saygı değerine ilişkin görüşleri: Kastamonu ili örneği.* (Yüksek Lisans Tezi). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi

Özdemir, Ç. (2016). *Sivas ilinde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin okul iklimine etkisine ilişkin görüşlerin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi.

Patton, M.Q. (1987). How to use qualitative methods in evaluation. Newbury Park, CS: Sage.Newbury Park.

Polat, F. (2012). *Türkiye' de öğrenim gören yabancı uyruklu ilköğretim öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri* (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi.

Sarıahmetoğlu, H. (2019). *Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim sistemine uyumunda karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri* (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi.

Sayın, Y. Usanmaz, A. ve Aslangiri, F. (2016). Uluslararası göç olgusu ve yol açtığı etkiler: Suriye göçü örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi,* 18(31), 1-13. Erişim adresi : http://dergi.kmu.edu.tr.

Seydi, A. R. (2014). Türkiye'nin Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun çözümüne yönelik izlediği politikalar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, 267-305. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/sufesosbil/issue/11406/136183.

Şen, Y. F. ve Özkorul, G. (2016, Temmuz). Türkiye-Avrupa birliği ilişkilerinde yeni bir eşik: Sığınmacı krizi bağlamında bir değerlendirme. *Göç Araştırmaları Dergisi*,2 (2).86-119. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/gad/issue/43301/526468.

Şensin, C. (2016). *Sınıf öğretmenlerinin Suriye'den göçle gelen öğrencilerin eğitimlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi.

Tekin, H. (1980). *Okullarımızdaki Türkçe Öğretimi*. Ankara: Mars Matbaası.

Topçuoğlu, R.A. (2014,Nisan). Hayatı değiştirmek için yola çıkanlar– yola çıkınca değişen hayatlar: Bir müracaatçı grubu olarak göçmen çocuklar. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 25(1), 89-107. Erişimadresi:https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsh/issue/48453/613752.

UNESCO. (2005). Guidelines for ınclusion: Ensuring access to education for all. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Erişim adresi: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000140224/.

Uyar, Y. (2007). *Türkçe öğretiminde kültür aktarımı ve kültürel kimlik geliştirme*, (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi.

Wilkinson, L. (2010). Factors influencing the academic success of refugee youth in Canada. *Journal of Youth Studies*, 5(2), 173-193. doi:10.1080/13676260220134430

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013, 11 Nisan). *Resmi gazete* (Sayı: 28615). Erişim adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf

Yalçın, C. (2004). Göç Sosyolojisi. Ankara: Anı Yayıncılık.

Yalçın, F. (2017). *İstanbul'da yaşayan Suriyeli çocukların eğitime katılımları bağlamında uyum ve kültürleşme süreçleri* (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi.

Yavuz, Ö. & Mızrak, S. (2016). Acil durumlarda okul çağındaki çocukların eğitimi: Türkiye'deki Suriyeli mülteciler örneği. *Göç Dergisi*, 3(2), 175-199. doi: https://doi.org/10.33182/gd.v3i2.578

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yiğit, T. (2015). *Uygulamalar ve sorunlar bağlamında Türkiye'de sığınmacı çocukların eğitimi* (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi.

EKLER

EK 1: ARAŞTIRMA İZİN BELGESİ

EK 2: SORU FORMU

EK 3: DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

EK 1. Araştırma İzin Belgesi

T.C.
ÇANKIRI VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-57270673-605.01-28343452 16/07/2021
Konu : Araştırma İzni (Yasemin ŞAHİN)

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Çankırı Karatekin Üniversitesinin 30.06.2021 tarih ve E-49835440-199-17273 sayılı yazısı.
b) 21.01.2020 tarihli ve 81576613-10.06.02-E.1563890 (2020/2) sayılı Genelge.

Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Yasemin ŞAHİN "Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkiye'deki Eğitime Etkileri" başlıklı tez çalışmasını müdürlüğümüze bağlı okullarda görev yapan öğretmenler ile görüşme şeklinde gerçekleştirmek istemektedir. Çalışma müdürlüğümüz araştırma izinleri inceleme komisyonu tarafından incelenmiş ve çalışmanın okul idaresinin uygun gördüğü şekilde, ders dışı saatlerde şekilde uygulanması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Muammer ÖZTÜRK
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:
1.Komisyon İnceleme Raporu
2.Araştırma Çalışması ve Ekleri

OLUR
Abdullah ASLANER
Vali a.
Vali Yardımcısı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Adres: Abdulhalik Renda Mah. Ankara Cad. 1. km. No:38 Merkez/ÇANKIRI
Telefon No : 0 (376) 213 15 36
E-Posta: argel8@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr
Belge Doğrulama Adresi: https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys
Bilgi için: Ar-Ge Birimi
Ünvan : Öğretmen
İnternet Adresi: cankirirge.meb.gov.tr Faks:3762131016
Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evrakonay.meb.gov.tr adresinden f259-639e-3381-b096-7577 kodu ile teyit edilebilir.

EK 2. Soru Formu Sayın Katılımcı

LÜTFEN BU DÖKÜMANI DİKKATLİCE OKUMAK İÇİN ZAMAN AYIRINIZ

Sizi Yasemin ŞAHİN tarafından yürütülen "Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türk Öğrencilerin Eğitimine Etkisi, Çankırı'da Meslek Lisesi Örneği" başlıklı **araştırmaya** davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmaya **katılmama** veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan **çıkma** hakkında sahipsiniz. **Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen **formlardaki** soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu formlardan elde edilecek kişisel bilgiler tamamen gizli tutulacak ve yalnızca araştırma amacı ile kullanılacaktır.

1. Dersine girdiğiniz yabancı öğrenci sayısı nedir? Dersine girdiğiniz sınıflarda yabancı uyruklu öğrencilerin en yüksek sayısı kaçtır?
2.Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye'de okullara kabul ediliş süreçleri hakkında ne düşünüyorsunuz?
3.Yabancı uyruklu öğrenciler liselerde en çok neden meslek liselerinde eğitim görüyorlar?
4.Yabancı uyruklu öğrencilerin sayısının artmasının Türk öğrencilerin eğitimlerine olumlu ve olumsuz etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz?
5.Türk öğrenciler ile yabancı uyruklu öğrencilerin sınıf içi ve sınıf dışı sosyal ilişkileri hakkında ne düşünüyorsunuz? Türk öğrencilerin yabancı uyruklu öğrencilere bakış açısını ve kabullenme düzeylerini değerlendirir misiniz?
6.Yabancı uyruklu öğrencilerin uyum süreci ile ilgili ilinizde kapsayıcı bir eğitim verildi mi? Türk ve yabancı uyruklu öğrencilere bu kapsamda kapsayıcı bir eğitim verilmesi gerekiyor mu?
7.Üniversiteye yerleştirme sürecinde yabancılara tanınan haklar konusunda ne düşünüyorsunuz? Yabancı uyruklu öğrencilere üniversiteye yerleştirmede pozitif ayrımcılık yapıldığını düşünüyor musunuz?

EK-3 DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Bu formda kişisel durumunuzla ilgili sorular yer almaktadır.

Size uygun olan seçenekleri " X" işareti koyarak işaretleyiniz.

1. Yaşınız	( ) 20-24 yaş ( ) 25-29yaş ( ) 30-34yaş ( ) 35-39yaş ( ) 40-44yaş ( ) 45-49yaş ( ) 50-54yaş ( ) 55 ve üstü
2.Cinsiyetiniz	( ) Kadın ( ) Erkek
3. Eğitim durumunuz	( ) Lisans ( ) Lisansüstü ( ) Doktora
4. Mezuniyet durumunuz	( ) Eğitim Fakültesi ( ) Fen-Edebiyat Fakültesi ( )Diğer (….....)
5.Branşınız	( ) Kültür ( ) Meslek
6.Çalışma Süreniz	( ) 1 yıl altı ( ) 1-5 yıl ( ) 6-10 yıl ( ) 11-15 yıl ( ) 15 yıl üzeri
7.Çalıştığınız Kurum	…….

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	Yasemin ŞAHİN
Doğum Yeri	Safranbolu
Doğum Tarihi	25.10.1982

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Konya Selçuk Üniversitesi
Fakülte	Fen Edebiyat Fakültesi
Bölüm	İngiliz Dili ve Edebiyatı

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	Milli Eğitim Bakanlığı
Görevi/Pozisyonu	Öğretmen/Müdür Yardımcısı
Tecrübe Süresi	18

KATILDIĞI

Kurslar	Zeka Oyunları, Drama
Projeler	Tübitak , Erasmus

İLETİŞİM

Adres	Aksu mahallesi Çelebi sok. Esila sitesi A/18 Çankırı/Merkez
E-mail	yaseminfb1907@hotmail.com